X. évfolyam. 12. szám. Kedd, 1876. január 18.

Előfizetési dij:
Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva:
Egy évre . . . . . 20.—
Félévre . . . . . 10.—
Negyedévre . . . . . 5.—
Egy hóra 1.80
Egy szám 8 krajczár.
Hirdetési dij: 9 hasábos petitsor egyszeri hirdetése 12 kr., többször 10 kr.
Bélyegdij minden hirdetésért külön 30 kr.
Nyilttér: Öt hasábos sor 30 krajczár.

EGYETÉRTÉS

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

Szerkesztői iroda:
Budapest IV. megyeháztér 9. sz.
hová a lap szellemi részét illető minden közlemény küldendő. — A küldemények csak bérmentesen fogadtatnak el.
Kéziratok csak rendkivüli esetben küldetnek vissza.
Kiadó-hivatal:
Budapest IV. megyeháztér 9. sz.
Vodianer F. nyomdájában.

Előfizetési föltételek
az
EGYETÉRTÉS
politikai és közgazdászati napilapra.

Egész évre . . . . . 20 frt. — kr.
Fél évre . . . . . 10 frt. — kr.
Negyed évre . . . . . 5 frt. — kr.
Egy hóra . . . . . 1 frt. 80 kr.

Az előfizetési pénzek és utalványok az „Egyetértés“ kiadó hivatalának Wodianer nyomda megyeház-tér 9. szám alá küldendők.

Budapest, január 17.

A közigazgatási törvényjavaslat tárgyalása alatt három eszme merült fel és e három eszme küzd egymással, egymástól elütő belügyi kormányzati szervezet érvényre hozataláért.

Az egyik az, melynek elvei a törvényjavaslatban vannak letéve, a másik, melyet Mocsáry Lajos fejtett ki s a harmadik, melyet Sennyey báró nyilvánitott.

Mind a három tervezet az önkormányzat fentartását hangsulyozza, de hogy miképen s mennyiben, annak megitélése végett vessünk egy futó pillanatot a felmerült három eszmére. A Sennyey báró által kifejtett közigazgatási rendszerben azt találjuk, hogy ez meghagyja ugyan a törvényhatósági gyüléseknek a helyhatósági ügyekben való rendelkezési, a közigazgatást ellenőrzési s a fegyelmi eljárást gyakorló jogait, de ezen jogok közepébe oda illeszti a kinevezett hivatalnokok általi közigazgatás vezetését; ez emlékét az öszpontositó rendszereknek. Ezt el nem fogadhatjuk.

Ha elemezzük a törvényjavaslatban megállapitott szervezetet, azt észlelhetjük, hogy ez igéri ugyan az önkormányzati jogok fenhagyását, de a megyei közigazgatást egy a megyei gyülésnek nem felelős, társas müködési bizottságra bizza.

E bizottságban ugyan a törvényhatóság képviselve leend, de mert a főispánnak döntő szavazata mellett, megmaradván a tisztviselők választásánál az őket candidáló jog és igy ezek tőle függvén, a kormány közegekkel fognak szavazni és igy örökös kisebbségre lesznek kárhoztatva a megyei választott tagok.

Ehez járul még a bizottság fegyelmi eljárást gyakorló joga; és miután a megyei gyüléseknek a közigazgatási bizottság elébe terjesztett határozatai statutumai, minden egyes államközeg által a miniszterhez lesznek felebbezhetők, ezen közvetett veto jog által a megyék vezetése a miniszter kezébe lesz összpontositva. S ezért ezt sem fogadhatjuk el.

Az a szervezet azonban, melyet Mocsáry fejtett ki, fen kivánja hagyni a megyei önkormányzatot hiven a 48-iki korszak szelleméhez, megegyeztetve azt a parlamentaris felelős kormánynyal.

Mi, kik határozott hivei vagyunk a valódi önkormányzatnak, nem is tarthatunk e három eszme közül mást elfogadhatónak, mint épen a most emlitettet. Mielőtt a tárgyalás alatt lévő törvényjavaslat részletes elemezésébe bocsátkoznánk, elmondjuk nézetünket azon nagy mulasztás felett, mely megtörtént e javaslat tárgyalása előtt.

Minden intézménynek — céloztassék annak életbe léptetése által valami uj eszme megállapitása, vagy egy réginek átalakitása vagy egy idegennek meghonositása —. ha állandóságra akar számitani, előbb meg kell a közvéleményt hóditania. Ez az épen, ami itt el lett mulasztva, mert a kormány az országgyülési többség hatalmára támaszkodva eléggé találta a kabinetkérdés felállitását, mitsem törődve a közleménynyel.

Már pedig, hogy áll e javaslat a közvéleménynyel szemben? A nagy közönség tapintata elitéli azt, de a nálunk nem divatozó meetingek hiányában lévén, ez itélet számba sem vétetik. A törvényhozásban alig van valaki, ki négy szem közt meg ne vallaná ez intézmény iránt ellenszenvét, de megszavazza pártfegyelemből.

Próbálnák csak meg a titkos szavazást, keresztül nem menne a törvényhozásban sem. És mikép állanak a törvényhatóságok véleményeikkel. Vajjon volt-e idejök nyilatkozni, holott életök az, mely kérdésben forog. Évnegyedenként tartván üléseiket, őszszel még oly rövid idő volt a vélemény megállapitására, hogy nem csoda, ha ez meg nem történhetett. Azóta, a mely törvényhatóságok üléstartási ideje közbe esett, nyilatkoztak s felküldték kérvényeiket a javaslat ellen. Hogy rendkivüli gyülést nem tartottak, arról gondoskodtak a főispánok. Végül most, midőn a törvényhatóságok tavaszi üléstartásuk idejének küszöbén állunk, saját jogaik bénitása feletti nyilatkozataik előtt bezáratik az ajtó a törvényjavaslat tárgyalása által. Igy lőn a közvélemény elnyomva, melyről azelőtt a jelen kormány feje is azt hangoztatá, „hogy urává lenni nem szabad.“

Fentebb már röviden elmondtuk, hogy a tárgyalás alatt lévő javaslat a megyei közigazgatást a miniszter vezetése alá öszpontositja. De vessünk most egy pillantatot a javaslat indokolására, mely azt akarja bebizonyitani, hogy a közigazgatási bizottság létesitése nem bénitja meg az önkormányzati jogokat.

Az mondatik ugyanis, hogy a törvényhatóság a 21-es bizottságban többségben leend, mert az öt választott megyei tisztviselőt és a tiz választott megyei tagot a törvény-hatóság adja.

Csakhogy e többség merre fog hajolni, arról gondoskodik majd a főispán candidáló joga, valamint a bizottság fegyelmi eljárási joga.

Azt mondják, hogy a közigazgatás rendszeresebb, jobb leend, ha ez uj intézmény létre jön. A gyakorlat aligha képes leend bebizonyitani azt, hogy ez idegenekből álló, ezeknek döntő befolyása által vezetett testület jobb közigazgatást létesit, ha oly tagjai lesznek mint az államférnök, távirdász, postás, kik oda mennek, hol őket jobban fizetik s nem megyebeliek, mint volt a közigazgatás akkor, midőn azt az alispán vitte, ki megyebeli volt, tudta annak közvéleményét, érezte szükségleteit s a megyegyülésnek felelős vala.

Nem állitjuk azt, hogy e szakférfiak ne lehessenek előadói szakmájuknak a megyegyülésen, de ha a valódi önkormányzatot akarjuk, nem engedhetjük meg, hogy a közigazgatást szakavatatlanok vezessék.

Az adófelügyelőnek leend legnagyobb jogköre e közigazgatási társaságban, mert mig a tisztviselőket végrehajtóiul használhatja, azok felett, mint a bizottság tagja fegyelmi eljárást gyakorol, s mint olyan a megyék ügyeiben döntő befolyással birand ez adó hátralékok korszakában.

És ezek az urak fogják a megye választott tagjait örökös leszavaztatásra kárhoztatni.

Mig az előtt a megye parancsolt a mérnök és doktornak, most a nekik adott felebbezési jog által ezek fogják rendszabályozni a megyét a miniszter parancsából.

Azt mondja az indokolás, hogy „mióta rendezettebb államélet van soha, ily jogokkal nem birt a törvényhatóság.“ Ugyan melyek azon nagyszerü jogok?

Első rendben lesz a törvényhatósági gyülésnek szabályrendelet alkotási joga. Lesz az látszólag, de miután minden statutumot a bizottságnak kell bemutatnia, ez ellen minden egyes államközeg felebbezhet a miniszterhez; e vetojog az önkormányzat e jogát megsemmisiti.

Lesz kérvényezési joga, de hogy ez mai napság minő jog, látjuk az országgyülésen, midőn a kérvények, melyek e közigazgatási bizottság életbeléptetése ellen irányozvák, majd akkor fognak tárgyaltatni az országgyülésen, midőn rég törvénynyé vált már e javaslat. Es ezen kijátszott önkormányzati jogokat elnevezik „az autonomia leglényegesebb attributumainak.“

Elismerik ugyan, „hogy a régi törvényhatóságok az alkotmány és alkotmányos szabadság védelmében hiven szolgálták hazájokat és az alkotmány érdekében folytatott küzdelmeik számára méltán kiérdemelték a nemzet hálaját.“ De azért épen azon fegyvert, melylyel megvédték s eshetőségekben még megvédhetik az alkotmányt: az önkormányzati jogokat csupa hálaérzetből megsemmisitik. Mint midőn Epaminondast halálra itélték honfitársai, hogy megmenté hazájukat a leuctrai csatában. De hát azt mondják, „hogy indokolt lehetett a régi megye akkor, midőn az állami kormányzatot legtöbb esetben nem magyar, de minden esetben nem felelős tényezők mozgatták, mig most parlamentaris felelős nemzeti kormánynyal birunk.“

Az áll, hogy itt benn nemzeti kormányunk van, csakhogy az ország főbb ügyei felett „mások“ és „másutt“ határoznak. Hogy a magyar befolyás minő nagy, mutatják a bécsi miniszterek nyilatkozatai: „hogy csak azért létesiték a kiegyezést, mert akkor elvesztették a königgrätzi csatát.“ Pedig épen ez az örök büne a volt többségnek, hogy nem tudta vagy nem akarta felhasználni e kedvező alkalmat, ez oka minden bajainknak. S midőn még oda át nemhogy a jogos külön vámterületet, de jó vámfeltételeket sem akarnak adni, midőn leskelődik a reactio, midőn szövevényes kalandos terveket kovácsol, akkor az önkormányzati jogok bénitásán fáradozni, az alkotmány e bástyáit lerontani a helyett, hogy védelmi állásba helyeznők, ez veszélyes kisérlet. Mert majd eljöhet az idő, az összpontositás ideje s leend majd szükség a védelemre s jók volnának erre az önkormányzati jogok sánczai, de önmagunk rontva le azokat, nyitva fog állni az alkotmány a végveszély előtt s beáll az eset, mint a hogy könnyen meglehet, ön fia lesz az akkor, ki sirba dönteni fogja saját nevelő anyját. De hiába a modern államtanok követői szeretnek a külföldre hivatkozni, hogy bebizonyitsák, hogy egy rendezett államban nem kell a megyének a nagy önkormányzati jog.

Hivatkoznak Angliára, pedig ennek viszonyai a miénkhez nem hasonlithatók. És épen azok hivatkoznak Angliára, kik honunkban ezen egyedüli intézményt, mely a nép életéből fejlődött, a megyék önkormányzati jogait megsemmisiteni vélik hivatásuknak.

Hivatkoznak Poroszországra, „hogy ott megvettetett alapja ama közigazgatási rendszernek, melynek hivatása a népnek minden erejét az államczélokra kiképezni s felhasználni.“

De azt nem mondják el, hogy N. Frigyes e rendszert a példás jó igazságszolgáltatásra fektette, mely az állam hitelének is fő tényezője, hogy ő a közerkölcsiséget tette birodalma alapjává s a rosz hivatalnokokat az erkölcstelen birákat Spandauba küldte az államczélokra való kiképeztetésök végett.

Miért nem hivatkoznak, ha már a külföldit kell példányul venni, Schvaiczra. Schvaicz tanit meg bennünket arra, hogy lehet a valódi önkormányzattal megegyeztetni a központi hatalmat. Schvaicz tanit meg bennünket arra, hogy mikép lehet a valódi önkormányzattal megvédeni a szabadságot. És Schvaicz tanit meg végül arra, hogy miként lehet több nemzetiséget egy országban egy jó rendszerrel jól kormányozni. Mert ott a franczia nem kiván-kozik a nagy franczia honhoz tartozni, vagy a német az egyesült Németországhoz, sem az olasz az egységes Olaszországhoz mert jóléte otthon biztositva van. S ha felhozzák, hogy de voltak ott is belháboruk, volt a Sonderbund. Ez áll, de az államhü cántonok győztek le őket s az egyes izgatók példásan megbüntettek s a valódi önkormányzat megmaradt.

De hát nem hivatkoznak, mert a modern államtanok cathekismusa azt tanitja, „hogy az állami akaratnak a legutolsó rétegekig kell hatályosan müködni.“

E modern állam-theoriák mig az államnak feláldoznak mindent, nem áldoznak semmit a nemzet javára. E modern állam-theoriák mig a hazát tönkre tették, az anyagi bukás szélére hozták, kioltották a lelkesedést a honpolgárok kebeléből. Pedig akkor hiába hivatkozunk arra, hogy az erők öszpontositása adja a lendületet a nemzetnek nagy tettek kivitelére; mert lelkesedés nélkül egy nemzet nagy eszmét ki nem fog vinni soha. Sembery István.

A függetlenségi kör a közigazgatási tjavaslat részletes tárgyalásának ideje alatt minden nap délután 4 órakor ülést tart, melyen a tagok minél számosabban megjelenni kéretnek.

A képviselőház pénzügyi bizottsága ma d. u. 5 órakor tartott ülésében első sorban az 1873. évi XXXIII. és 1874. évi XIV. t. czikkek alapján kibocsátott kincstári utalványok egy részének beváltásáról szóló tjavaslatot vette tárgyalás alá. A kormány részéről jelen vannak: Széll Kálmán pénzügyminiszter és Márffy miniszteri tanácsos.

Zsedényi elnök az ülést megnyitván, azon kérdést intézi a pénzügyminiszterhez: hiszi-e, hogy ha fizetésképfogadja el az utalványokat a consortiumtól, olcsóbban kapja, mintha kézalatt megvásároltatná a börzén? mert erre még 3 évi időköz van; és hátha a consortium praemiumot köt ki és felhajtja az árfolyamot? A törvény továbbá 80½ árfolyamot köt ki, akkor a törvényhozás azt kérdezheti, hogy mikép veszi a kincstári utalványokat. Jó lenne most czt az egész kérdést elhalasztani.

Széll K. pénzügyminiszter azt válaszolja, hogy a börzén való kéz alatti összevásárlás lassan menne és nem is történhetik titokban s a mellett lassan folytatva sok kamat veszteséggel jár. Az átvételi árfolyam a pénzpiacz viszonyától függ. Ha a consortium nagy árt szab, veszünk a börzén, de erre is felhatalmazási törvény kell, mert a tvhozás nem mondta meg, hogy mennyi forditassék vásárlásra.

Wahrmann Mór: Zsedényi aggodalmai igazolják nézeteit. Roszalja azt, hogy a szerződéseket utólag hagyjuk helybe, a felhatalmazást azonban elfogadja. A részletes törlesztés mellett 80½ % után annyit fizetünk, mint eddig 100-ért, a kamat teher 1%-al emelkedik. Most a cursus 93¼, ha az emelkedik, emelkedik a rente értéke is. Hiszi, hogy sokkal alantabb cursussal létesithető a müvelet, hiszi hogy az államra előnyösen lehet azt keresztül vinni. Széll Kálmán miniszter: A kibocsátási ár magasabb lesz, tehát a különbség nem lesz 14.15 mint Wahrmann mondja, ő a cursusról nem beszélt. A rente értéke más arányban fog emelkedni, mint az utalványoké. Hogy a teher nagy lesz, azt mindenki előre látta, de azért veszszük ezt magunkra, mert a lebegő adósságtól szabadulni akarunk.

Helfy csodálkozik azon, hogy a miniszter csak 22 millió törlesztésére kér felhatalmazást; nem látja előnyét ennek, mig kilátásunk nincs, hogy az egész kölcsönt megfizethessük. Terv nélkül nem intézkedhetünk. Szóló tudni akarja azt is, miként áll az állampénztár. Nem fogadja el a javaslatot.

Széll p. miniszter csodálkozik, hogy Helfy a pénztáron aggódik, mikor ő elmondta, hogy áll a kölcsön terve. Általános tervről most nem lehet szó. A törvényhozás által elhatározott részlet konversióról van most szó. Az operatio mindig a helyzettől függ. Hogy az eg észet megtehessük, egyszer csak meg kell kezdeni; jobb be nem várni az esedékességet. Hogy börzén vagy a consortium utján történjék, az a körülményektől függ, a mint előnyösebb.

Simonyi Ernő nem látja a törvény czélját. Ebben csak olyan általános felhatalmazást lát, mint az első törvényben. Ha az egész 153 millió visszafizetéséről lenne szó, akkor értené. Igy a javaslatot nem fogadja el. — Móricz Pál: Az ellenzék azt mondta, hogy e kölcsön a deficit fedezésére lesz forditva, ime most meg van czáfolva. Ő meghatalmazás nélkül is megcsinálta volna. — Zsedényi a miniszter nyilatkozatában megnyugszik, mert kimondá, hogy nem ragaszkodik a consortiumhoz, s ha kell a börzén is vesz.

Ezután a bizottság a tjavaslatot elfogadja s folytatja az adókezelésről szóló törvényjavaslatot, melynek 14—24. §§-ait többé-kevésbé lényeges módositásokkal elfogadja.

A tegnapi minisztertanács főtárgyát a határörvidéki vasutak ügye képezte, melynek érdekében Mollináry táborszernagy is feljött Budapestre. A min. tanács d. e. 11 órától d. u. 3 óráig tartott, ezután az összes miniszterek és Mollináry táborszernagy is, ki szintén részt vett a min. tanácsban, a miniszterelnöknél maradtak ebédre. Ebéd után a tanácskozás tovább folyt. Széll és Péchy miniszterek csak 1 órakor jöttek a min. tanácsba, mert 1 óráig a keleti vasutról folyt tárgyalással voltak elfoglalva.

A kormány és a keleti vasuttársulat kiküldött bizottsága közt tegnap tartatott meg a rég kilátásba helyezett tanácskozás a keleti vasut ügyében. A kormány részéről Széll Kálmán és Péchy Tamás miniszterek, Rendes és Záborszky osztálytanácsosok, a társulat részéről pedig báró Vay Miklós elnök dr. Harz W. és Schönberger Lajos igazgatótanácsosok voltak jelen. — Schönberger távirati uton, jó formán az utolsó órában hivatott meg, mert a közgyülés Lazarus igazgatói tanácsost bizta meg, a ki azonban a hófuvások miatt Krakóból nem jöhet el. Az értekezlet teljes két óráig tartott. A kormány képviselői nyomatékkal hangsulyozták az állam pénzügyi helyzetét és a parlament előtti felelősséget, még is határozott ajánlatot tettek a bonyolódott ügy végleges rendezésére. A kormány azon ajánlatot tette, hogy tiz millió forintot ad 5%-os államkötvényekben és ezen összegért a vasut az állam tulajdonába megy át. A vasuttársulat képviselői szintén kiemelték, hogy a részvényesek közgyülese iránt nagy felelősséggel tartoznak, nagy hévvel védték a részvényesek érdekeit, kijelentették, hogy a kormány ajánlata az igazságos igényeket nem elégiti ki. A kölcsönös előzékenység és az igen beható és barátságos eszmecsere daczára a tegnapi értekezlet nem vezethetett végleges eredményre.

A „Pester Corr.“ déli rendkivüli kiadása még a következőket jelenti: Azon ajánlatokat illetőleg, melyeket a kormány a tegnapi értekezleten a keleti vasut képviselőinek előadott, pótlólag megemlitjük, hogy a kormány 3—3 keleti vasut részvényért 2—2 száz ezüst forintra szóló 5-os államkötvényt ajánlott, ami az összeget illetőleg megfelel a fentebb emlitett 10 milliónak, mert a keleti vasut részvényeinek névértéke 30 millió frt. — Vay Miklós br, a társulat elnöke az értekezlet folyamán azon körülményt hozván szóba, hogy a magyar kormány a legujabb pénzmüveleteknél az aranyértéket veszi irányadóul, ugy vélekedett, hogy a keleti vasut ügyben létesitendő transactiónál is figyelembe kellene venni e körülményt. A kormány észrevétette, hogy a kérdés ezen része nem fog okot adni nehézségekre.

A vasut igazgatótanácsa ma este ülést tartott, melyben a „Hon“ szerint határoz a kormány ajánlatai felett és ha azok lényegét el nem fogadná, a kormány az ügyet befejezettnek fogja tekinteni s jelentést tesz a képviselőháznak.

Mint a „Bud. Corr“ határozottan állithatja, a kereskedelem-politikai tárgyalások, mint az itt f. hó 7. meg lőn állapitva, február hó első felében fognak Bécsben folytattatni s addig egyik részről sem történik semmi lépés e tekintetben, alaptalan tehát az állitás, hogy a magyar kormány most egyszerre siettetni akarná a tárgyalásokat. — Ha Széll K. pénzügyminiszter e hó folyamában talán felmegy Bécsbe, az egészen más ügyben történik.

Egyről-másról.

A Tisza-kabinet élete egy hajszálon ingadozik a lét és nemlét hajmeresztő válsága között. Iszonyu szemlélni arczukon a halálos hideg kitöréseit azon jelek után, melyek napról-napra siettetik bukását.

A fatum karja nehezedik munkájokra, hiába alkudoznak kérlelhetlenségével, az eseményeknek erkölcsösebb a logikája, hogysem kisiklani engedné őket karmai közül. Az elvtagadás megboszulja magát még engedményeikben is. El kell türniök, midőn szilárd alap hiányában szédül velök a világ, mint a részeg emberrel, s kapaszkodónak sem len, sem fen, sem középen nem találják ama bizalmat, melynélkül siralmas tengődés életök, mégha egyszer oly erőseknek hitték is magukat a fusionalis mámor gőzében.

Mióta Mars hadügyéri jogara vette át az idők igazgatásának nagyszabásu feladatát, a rosz omenek egész sorozata hinti be tövisekkel a „honmentő“ kabinet pehelyre vetett ágyát. A csillagvizsgálók által uralkodónak beigtatott harczias planéta nem hagyja nyugton a népek sorsának eldöntése gyanánt feltolakodó reactionarius kisértetet sem: egy-egy fekete keresztvonással mindennap életjelt ad vakandok tételéről és kamarillaris befolyásáról.

Harczias moraj rezgeti a bársonyszékeket. Villámlik kelet felől, felhők tornyosulnak Bécs felől, puskapor szag teliti a levegőt, a feladott elveket, feladott reménységek váltják fel, s oly komorrá lett a hangulat, akár csak egy fenyegető katastrófa előestéjén.

Még az udvari bál hirtelen elmaradása is ijesztő alakban futja végig a politikai köröket, roszabbnál roszabb magyarázatot csatolnak hozzá. Erősithetik ujra meg ujra, hogy a királynői gyász, mely a beteg anya ágyához szólitja a gyermeki szeretetet, volt elodázója a bálnak: csak fejcsóválva veszik tudomásul és sejtelemszerü politikai jóslatokkal adják tovább.

Hát hogyan urak, az a fennen hirdetett loyalitás oly viaszképü figura, hogy a nő iránt köteles lovagiasság daczára baljóslatokat enged a királyné gyászához? Hát a megingathatlan alapokra mintaintézményes bástya alakjában egy bölcs által a fejlődés biztositékául kijelölt alkotmányt képes megrázni egy elmaradt királyi mulatság?

A patvarba, hisz ez farsangi alkotmánynak is rosz!

*

Mi nem szoktuk fitogtatni a lovagias és törvényes érzelmeket a nyegle politikusok szokása szerint, de azért a Münchenbe anyja betegágyához siető királyné eltávozását és az udvari bál elmaradását nem kötjük össze a hatalomhoz görcsösen kapaszkodók ijedős természetét annyira jellemző baljóslatokhoz. Ha nem is vagyunk barátai és támogatói a mesterkélt üvegházi alkotmánynak, melyet a bécsi időjáráshoz és a felülről áraszott melleghez képest, hol fagy hol éled, s e közben mindig csak tengődő vegetatiót képes kifejteni: erős várunk nekünk mégis a nemzet életrevalóságába vetett hitünk. A királyi eskü mellett ez a legfőbb erő, mely fölött nem győzedelmeskedhetnek vészjelek, de még maga az eskü szegés sem.

*

Elhisszük, hogy kellemetlen volt a kormánypárt fiatal képviselőire az elmaradás a bálból. Mert hát azoknak, a kik a borjubőrben hozott mandatum mellé egy-egy miniszterialis tárczához kötött reményeket csatoltak a parlamenti változatos élethez utravalóul, jól esett volna bizony a megismerkedés a királyi termek belső világával.

Elhiszszük, hogy kellemesebb meglepetés lett volna rájuk nézve a királyi pompa fényében gyönyörködtetni kormánytámogató fontoskodásukat és hazamentő semmittevésöket, de hát a részvét a legemberibb és nő iránt a legférfiasabb erény a világon, melyet gyakorolni kötelesség, mégha a feketearanyos szegélyü meghivókhoz kötött aranyos képzelődésből csak kettős gyászt hagyott is fenn a való: egyik a báli készülődésből eredt deficzit; másik az uralkodó ház gyásza.

*

A „Nemzeti Hirlap“ irja:

„A ház folyosóján Csernátonyra jár a rud. Családapai szerencsétlenségét emlegetik a kiméletlen kollégák, mely journalistikai növendékeiben érte fejét. Közbelép Simonyi báró, a magyar kereskedelem és méntelepek minisztere. „Te is olyan vagy, ugymond, mint az a mén, mely délcegen jár, gyorsan fut, s maga megteszi a parádét, de — rosz csikók maradnak utána.

No persze, hogy miniszteri sportsmaneknek roszak: nem türik a nyerget.

*

Különben meg kell adni, hogy az ipar és kereskedelmi méntelep-igazgatótól találó élcz volt Csernátonyt a magyar állambirtokon katonai szervezet mellett fentartott császári méntelepbe fölvenni, legalább tisztában lehet, mennyire becsülik, a kik megnyergelték, s mi sors vár reá, ha kilovagolták.

Mert hát tény, hogy délcegen járt, hatalmasokat nyeritett, nagyokat rugott, s megtette a nemzeti parádét szikrázó patkóütésekben, mig be nem fogták a miniszteri tárczákért futtató sportsmanek a puhitó és idomitó trainingbe.

*

Hanem bezzeg idomitgatták is czudar pontossággal és tanulékonyságra mutató könnyüséggel.

Legelébb a circusi productiók számára nevelték. Coalitionalis abroncsokon ugrálni, Tisza idomitó mester ostorpattogására térdre hullani, és végre az igazgatót ügyes négykézláb tánczolással tüz és viz között a fusio asztala mellé ültetni: ugy tudta a jelszóra, akár csak Renz „Sultán“-ja.

Később a magasabb mülovaglás és müidomitás dressurájából be került a bajazzok, mülovarnök és mülovaglók czigánykerekeket hányó mütételeihez hátát tartani. Majd Podmaniczky Frigyes köz munkatanácsi szekerét hozta egy darabig. Végre aztán meg kellett érnie, hogy Bulyovszkyné diadalszekerébe Tisza László ur müizlése fogja be.

Ennyi munka és productio után bizony fel lehet kiáltani „Pistike“ apjával: „Szegény igavonó bolond!“

*

Bele is tört a dereka a sokfajta productióba és izzasztó munkába, az bizonyos. Nem csoda, ha a délczeg mén megrokkant s várhatja bizvást a császári mének közös sorsát: nem sokára kimustrálják. Verhovay Gyula.

A közlekedési miniszter legközelebb tjavaslatot terjeszt a ház elé az inséges vasutak tárgyában. — A kormány a „Bud. Corr.“ szerint 684,000 frttal javasolja felemeltetni az állambiztositékot.

A közigazg. bizottságokról szóló törvényjavaslat ellen eddig összesen 33 felterjesztés intéztetett az országgyüléshez a következő törvényhatóságok részéről: Budapest, Pozsony, Kassa, Győr, Körmöcz, Selmecz- és Bélabánya, Szeged, Ujvidék, Fehértemplom, Zólyom, Lőcse, Székesfehérvár, Modor, Temesvár, Kis-Márton, Arad, Késmárk, Nagybánya, Nagyvárad, Szabadka, Bazin, Eperjes, Zombor, Debreczen és Bártfa városok és Abauj, Pozsony, Marmaros, Zemplén, Szabolcs-, Tornamegyék és a Hajdu kerület

---

A belügyminiszter, mint a „K. N.“ értesül a közigazg. bizottságokról szóló tjavaslat letárgyalása után a rendőrség szervezésére vonatkozó tjavaslatot szándékozik azonnal a ház elé terjeszteni.

Merfort pénzügyminiszteri tanácsos, ki a korábbi vámügyi tárgyalások alatt Bécsben a magyar kormányt képviselte, a kellő utasitásokkal el-

látva Rómába utazott, hogy az Olaszországgal kötendő vámszerződés ügyében a magyar kormányt képviselje.

ORSZÁGGYÜLÉS.

I.

A közigazgatási bizottságról szóló törvény tárgyalásának hetedik napján heten szólottak. A hét között volt két kormánypárti, egy szélső jobboldali és négy baloldali szónok, és a kormánypárt szónokai ugy látszik befejezték müködésüket az átalános vitánál: mert senki sincs többé közülök felirva. Nevezetes, hogy a kormánypárti szónokok mint az egész vita folyama alatt, ugy ma is az önkormányzatot hangoztatták és hangoztatják akkor, midőn mindenki látja, hogy e javaslatnak czélja az önkormányzat megsemmisitése, végczélja pedig: a centralisatió. Az első előkészitője a másiknak, lassu bár, de biztos ez uton a decentralisatió és az egészséges önkormányzatnak halála.

A javaslat lényegével és elemzésével a kormánypárti szónokok közül Szilágyi Dezsőt kivéve, kisem foglalkozott. Ő védelmezte a hogy tudta; mondott annyit, a mennyit e „korcs“ törvényjavaslat védelmére fel lehet hozni. A többi szónokok pedig a könnyebb végét keresték a dolognak; de minthogy annak minden részét nehéz védelmezni, beszéltek az önkormányzatról, a régi megyei életről stb. És épen ezen okoknál fogva a kormány álláspontja e törvényjavaslattal szemben csak olyan homályos hét nap után, mint a milyen volt hét nap előtt. Az a kormánypárt részéről sem egészben sem részleteiben meg nem világittatott.

A mai vitát Csatár Zsigmond nyitotta meg, támadva a törvényjavaslatot, utána Földváry Mihály kelt a javaslat védelmére. Földváry után Német Albert szólott, kinek kitünően sikerült beszédét feszült érdekeltséggel hallgatta a ház.

Németh Albert egyike azon keveseknek a házban, kit élvezettel hallgat meg minden párt, mert beszédében van szellem, kedélyesség és egészséges élcz. Mai beszédével is teljesen megnyerte a hallgatót. Végig figyelemmel hallgatta az egész ház. A régi és jelenlegi megyei életet párhuzamba hozta a belügyminiszter törvényjavaslatával. A szőnyegen forgó törvényjavaslatnak minden izét elemezve, érveit sok tekintetben a belügyminiszternek ellenzéki korában vallott és követett elveiből meritve, bizonyitá e tjavaslat czéltalanságát és azt, hogy e törvényjavaslat egy hajszállal sem szabadelvübb és jobb a Tóth Vilmos által készitett törvénynél, melyet Tisza Kálmán annak idejében oly élesen megtámadott. A beszédet, mely derült hangulatba tartá az egész házat, tér szüke miatt csak holnap adhatjuk.

E nagy hatást keltett beszéd után Antalfi mondott néhány szót a javaslat mellett. Utána Ragályi Ferdinánd alapos szakismerettel támadta a javaslatot és polemizált hatalmasan a szabadelvü párt szónokaival. Ragályi beszédét mint mindig, most is, a komoly mély meggyőződés ellenállhatatlan ereje és a hazafiui érzés melege tették vonzóvá. A miniszterelnök ismert broschurjét emlitve találóan jegyzé meg, hogy törvényjavaslata és röpirata között olyan a különbség mint egy ellenzéki férfiu és egy miniszter között. Ragályi után Steinacker szólott a javaslat ellen. A vitát Csanády Sándor fejezé be, ki röviden, de annál érthetőbben oda szokta mondogatni a kormánynak az igazságot. Nem burkolta czifra szavakba érzelmeit, hanem egyenesen szólt, mint mindig. A törvényjavaslatot elemezve bebizonyitotta, miszerint a tervezett bizottság müködése nem lesz a megyei polgárok akaratának kifolyása és hogy az ily heterogen elemekből álló testület, melyben a hivatalnokok képezik a többséget, a polgárok igényeinek nem fog megfelelhetni. Ezután hangsulyozta erélyes hangon tartott beszédében, hogy az anyagilag roncsolt ország most már megyei önkormányzatától is megfosztatik e törvényjavaslat által.

II.

A képviselőház ülése január 17-én.

Elnök: Ghyczy Kálmán. Kormány részéről jelen vannak: Tisza, Széll, Péchy és Perczel miniszterek.

Elnök az ülést 10 órakor megnyitván, mult ülés jkönyve hitelesittetett.

Elnök bemutatja Torda megye feliratát, melylyel Hód-mező-Vásárhely közönségének egy önálló magyar jegybank, valamint az önálló vámterület felállitása tárgyában a házhoz intézett feliratát annak indokaiból támogatja. Vas megye feliratát a nemzeti jegybank és önálló vámterület létesitése iránt. Beregh megye feliratát az 1868. évi XXXI. t. cz. módositása iránt. Az aradi kereskedelmi és iparkamrának kérvényét a külön magyar vámterület fe állitása iránt. A budapesti IX. kerületi szabadelvü polgári körnek kérvényét az önálló vámterület felállitása tárgyában. Mindezen feliratok és kérvények a kérvényi bizottságnak fognak kiadatni. Végre Vasmegye feliratát a közigazgatási bizottságokról szóló javaslat mellőzése iránt.

Bakcsi Ferencz a kérvényi bizottság 8-ik számu sorjegyzékét mutatja be. — **Jankovics** Miklós a képviselőház deczember havi kiadásairól szóló kimutatást, valamint a január havi költség előirányzatot nyujtja be. Jelenti továbbá, hogy a ház nyomtatványait illetőleg abban állapodott meg a gazdasági bizottság, hogy az eddig velünk csere viszonyban álló külföldi törvényhozó testületek, minisztériumok, továbbá egyetemek országos intézetek és csupán a jogi tanfolyammal biró tanintézetek részesittessenek ebbeli kedvezményekben. (Helyeslés).

Napirenden van a **közigazgatási bizottságról** szóló törvényjavaslat tárgyalása.

Csatár Zsigmond nem csodálkozik azon, hogy a megyei intézménynek oly nagy fontosság tulajdonitatik s minthogy ő a megyei életnek szinte egyik napszámosa, szólni kiván e tárgyhoz. Szóló különbséget tesz a választott és kinevezett tisztviselők között és kijelenti, hogy nem fogadja el a törvényjavaslatot, mert a közigazgatási bizottságban kinevezett tisztviselők is vannak. Nem fogadja el a jobboldali ellenzék állását; de érti azt, mert a kinevezési rendszer mellett van, mig a kormány javaslata e kettő keverékéből áll. — A baloldal az autonomiától el nem tér, és ha ettől eltérne megtagadná hivatását, és ezzel kapcsolatban kijelenti, hogy ő a birák választását is óhajtja.

Ezekután egyes szónokok állitásait kivánja megczáfolni, az előadó szerint ázsiai közigazgatás és korteskedés van a megyékben, az elsőre nézve azt állitja, hogy a megyei rendszert be kellett volna a nemzet keretébe illeszteni, a korteskedésekre nézve megjegyzi, hogy jobban fog ártani, ha a korteskedés a kinevezett tisztviselők által indittatik meg. Ezután Tisza Lajossal polemizál. Plachynak megjegyzi, hogy nem érti azt, hogy daczára annak, hogy beismeri, hogy az adóhivatal a 4 frtos bort 1 frt 50 krért adja el, azért még is pártolja a bureaukracziát, Bujanovichal ellentétben, nem tartja helyesnek az igazságszolgáltatásnak a közigazgatástól való elválasztást; mert ez költségesebb. Kemény Gáborral szemben tagadja a sajtó tekintélyét, és tagadja mintha minden megyében találtatnék 10 tag ki a tervezett tisztséget dijtalanul elvállalja, mire nézve hivatkozik a képviselőházra, hogy mily csekély számmal vannak mindig jelen a tagok, holott ezek fizetetnek. Pulszki Ágostnak azt feleli, hogy ő is elismerte, miszerint a kinevezett tisztviselők visszaélései ellen nincs óvszer és erre nézve egy megtörtént esetet hoz fel. Tizenharmadik szónok Móricz Pálnak megjegyzi, hogy ha azt a takarékosság legszélsőbb határának nevezi, midőn a kormány 80 millió kölcsönt köt és tiz millió adóemelést hoz be, ám tegye, de szóló nincs vele egy nézetben. Szivákkal szemben megjegyzi, hogy a közigazgatási tanszéknek egyetemen való felállitását nem helyesli Vécsey ellenében azt állitja, miszerint a népképviselőnek nem szabad mást tenni mint a mivel meg bizatik, mert ellenkező esetben nem képviseli hiven a kerületet.

Halász Bálintnak állitásait ugy véli megczáfolni legjobban, hogy ha azokra nem is válaszol. Ezután Szilágyi Dezsővel polemizálva kijelenti, hogy ő a collegiumi rendszert csak oly alapon helyesli, ha a tagok választatnak, de azon collegiumot, mely a tjavaslatban van tervezve azt jónak nem tarthatja. Egyébiránt azt hiszi, hogy Szilágyi még minden e körbe vágó javaslatot pártolt, és nem kételkedik benne, hogy ha a jobboldali kormány jut többségre, annak javaslatait is fogná védelmezni.

Ezután kifejti szóló, miért barátja az autonomiának és Mocsáry határozati javaslatára szavaz.

Földváry Mihály a kormány tjavaslatát pártolja és elfogadja.

Németh Albert beszédét térszüke miatt nem közölhetvén, legközelebb adjuk. — **Antalfi** Károly elfogadja a kormány törvényjavaslatát. — **Ragályi** Ferdinand beszédét közelebb adjuk. — **Steinakker** Ödön a kinevezési rendszer mellett szól, elősorolja azon törvényhatóságokat, melyek a szőnyegen forgó javaslat ellen felirtak, ezután a javaslatot hosszasan fejtegetve, kijelenti, hogy azt nem fogadja el.

Csanády Sándor. Mialatt a tárgyalás alatt lévő közigazgatási bizottsági törvényjavaslatra nézve elmondanám nézeteimet, nem tagadom, hogy Tisza Kálmán belügyminiszternek azon önzésből és elbizakodásból keletkezett makacssága felett, hogy a törvényjavaslatnak törvényerőre való emelését ki akarja erőszakolni, kárhoztató itéletemet ki ne mondjam.

Igenis t. ház! törvényerőre emeltetését akarja kierőszakolni, daczára annak, hogy e törvényjavaslat felett az országos közvélemény már pálczát tört, azt elkárhoztatta, daczára annak, hogy e házában létező azon megyék, kerületek és városok, melyek a miniszter ur nyomdokait vakon nem követik, melyek nem hajlanak meg a parancsszó előtt, nem bálványimádók, a köztörvényhatóságok polgárai, kiknek kebeléből a hazafiság, alkotmányosság, önkormányzathoz való hü ragaszkodás ki nem halt, kérvényeikkel járultak e képviselőházhoz, e törvényjavaslatnak visszautasitása végett.

A belügyminiszter ur a törvényhatósági kérvények mellőzésével, mintha azok figyelmet sem érdemlő rongydarabok volnának, meg akarja szavaztatni e törvényjavaslatot, figyelembe nem vevén még azt a körülményt sem, hogy az ugynevezett szabadelvü párt, következőleg saját pártjának tagjai közül többen is elitélték e törvényjavaslatot, annak elfogadása ellen magán körökben nyilatkoztak. Ezen képviselő urak kénytelenek lesznek elsajátitani Nagy György képviselő urnak a legközelebbi költségvetés alkalmával felállitott azon téves tanát, hogy azon képviselők, kik bizalommal viseltettek a kormány irányában, kötelesek a kormány által előterjesztett törvényjavaslatokat megszavazni, ha azok adófelemelést is tárgyaznak, mondom azon képviselők azon helyzetbe jönek, miszerint saját meggyőződésök ellen lesznek kénytelenek szavazni.

Még kellemetlenebb helyzetbe jönnek t. képviselő ház, azon képviselők, a kik azon kerületek, vagy városoknak küldöttei, melyek az országgyüléshez felküldött kérvényeik által e törvényjavaslat elvetése iránt folyamodtak. Ezek ha a tárgyalás alatt levő törvényjavaslat elfogadása mellett nyilatkoznak, vagy a szavazás elől a folyosóra kimenekülnek, azon helyzetbe jönnek, hogy választóik érdekei, kivánságai ellen fognak eljárni és lehetetlen t. ház, hogy a választókkal ellentétbe tévén magát a képviselő, azon bizalom, mely egybefüzi a választókkal a választottakat, meg fog lazulni. Lehetetlen hogy meglazult bizalomnak következménye ne legyen a bizalmatlansági szavazat, a mely esetben a képviselőnek meggyőződésem szerint lovagias kötelessége lesz leköszönni képviselői állásáról.

Körülbelől ily helyzetbe jutott a belügyminiszter ur is, miután Debreczen város választói e napokban beadott kérvényük által kivánták, hogy e törvényjavaslat utasittassék vissza, ne fogadtassék el. Valóban, t. ház, óhajtandó lenne, hogy a választók éber figyelemmel kisérnék küldötteik képviselői müködését, mert hisz nem azért ajándékoztak meg bennünket bizalmukkal választóink és nem azért gyültünk e helyre, hogy választóink érdekeinek háttérbe szoritásával sokszor saját meggyőződésünk ellen mindent a kormány és a miniszterek érdekében tegyünk azért, hogy őket a bársony székeken megtarhassuk; hanem igenis küldöttek bennünket azon oknál fogva, hogy tőlünk kitelhetőképen a nemzet szellemi és anyagi jólétéről gondoskodjunk.

Nem szabad nekünk t. ház! szem elől téveszteünk, hogy nem a nemzet van a képviselőkért, hanem a képviselők vannak a nemzetért, a népért.

A mi már magát a tárgyalás alatt levő törvényjavaslatot illeti, én t. ház, a törvényjavaslatot egy zagyvalék, nemzetellenes münek tartom. (Derültség) Hasonlólag azon kancsal mészároshoz, a ki máshova üt, mint a hova néz.

Ugyanis meggyőződésem szerint e törvényjavaslat feladata mistificálni tévutra vezetni a nemzetet. E törvényjavaslat ugyanis hangzatos szavakban emlékszik meg az önkormányzatnak de valóban annak megölő gyilkosa, mert e törvényjavaslat törekvése az önkormányzat megsemmisitésével minden hatalmat a kormány a miniszterek kezeibe vonni; törekvése a törvényjavaslatnak megteremteni a centralisatiót. — Épen ezen oknál fogva nagyon meglepett engem ezen erős küzdelem, csatározás, mely a legközelebbi napokban a belügyminiszter ur és pártja meg a jobboldali ellenzék tagjai közt keletkezett, vivatott az elkeseredésig. Hiszen t. ház, ezen két párt a végeredménynél okvetlenül találkozni fog, a különbség a két párt közt csak az, hogy mig a jobboldali ellenzék t. tagjai lovagias őszinteséggel kinyilatkoztatják azt, hogy ők választott tisztviselők által (Derültség. Felkiáltások: Kinevezett!) vagyis inkább kinevezett tisztviselők által akarnak kormányozni; addig a belügyminiszter ur és pártja mézes burkokba akarja elnyeletni a keserü labdacsokat és tekervényes kerülő utakon megsemmisiteni az önkormányzatot. (Derültség) Ugyanis t, ház, hogy szavaimat bebizonyitsam, csakis magára a törvényjavaslatra kell hivatkoznom. A belügyminiszter ugyanis egy 21 tagu bizottság által akarja elintéztetni a törvényhatóságok teendőit. Egy 21 tagu bizottság által igenis, melynek egy részét a kormány által kinevezett hivatalnokok fogják kitenni, tehát lesznek ott főispánok, alispánok, lesznek póstások, lesznek távsürgönyzők, levél kihordók (közbeszólás balfelől: hát hóhér?) Csakis a hóhér hiányzik még.

Én t. ház, bármely elismeréssel viseltetem is az emlitett hivatalnokok irányában, meg vagyok győződve, hogy mindnyájan igen becsületes emberek, meg vagyok győződve, hogy mindnyáján igen becsületes emberek, meg vagyok győződve, hogy a magok szakkörében tökéletes képzettséggel birnak, mindamellett ne vegye rosz néven a belügyminiszter ur, sem azon t. hivatalnok urak, ha kétségbe vonom, hogy ők minden általam emlitett tulajdonaik mellett is képesitve lennének megfelelni azon magasztos kötelességnek, mely rájuk a közigazgatási bizottság körében vár, miután azon hivatalnok uraknak alig van fogalmuk az önkormányzatról. De ne felejtse el a miniszter ur, hogy a kinevezett hivatalnokok között lehetnek olyanok, akik Styriából s isten tudja, honnan bejött hivatalnokok (Derültség) Lehetnek olyanok, a kik nem értik a magyar nyelvet, lehetnek olyanok, a kiknek lakások csak ideiglenes e hazában, a kik magyarokképen érezni nem képesek. Kérdem a miniszter urtól, hogyan tudta magát elhatározni, hogy egy ilyen különböző elemekből összealkotandó testület kezébe tegye le a megye, kerületek, városok és igy a nemzet polgárai feletti intézkedést. De bár lennének azon hivatalnok urak a legtősgyökeresebb magyarok, miután azok a kormány kinevezésétől függnek, következőleg a kormánynak alárendelt hivatalnokok, a kik a kormány meghagyása, rendelkezése, parancsa szerint fognak eljárni a közügyekben. Hogyan lehet mondani, állitani, hogy azon végzés, azon határozat, mely a közigazgatási bizottságoktól ered, az önkormányzat kifolyása? Ezt állitani uraim, a legnagyobb vakmerőség (felkiáltások a középen: Oh! Oh!). Gondoskodott a belügyminiszter ur a törvényjavaslatban még arról is, hogy az önkormányzatnak csak a neve maradjon meg a törvényhatóságoknál, gondoskodott a törvényjavaslat 22. szakaszában, hol azon előjogot adja a kormány által kinevezett hivatalnokoknak, hogy ők a bizottság azon határozatait, a melyek nekik nem tetszenek, annyiszor a mennyiszer felebbezhetik az illető miniszterhez, s tehát a közigazgatási bizottság határozatai is csak akkor nyernek érvényt, ha azok az illető miniszter által helyben hagyatnak s miután a törvényjavaslat megyei sőt a közigazgatási bizottság végzéseit is egyedül a miniszteri akarattól teszi függővé, azt hiszem alig lehet, elfogulatlan polgára a hazának, ki meg ne győződnék arról, hogy a törvényjavaslat az önkormányzat megsemmisitésével a miniszteri mindenhatóságot teremti meg.

Ne ámitsa (Mozgás) a miniszter ur a nemzetet; ne igyekezzék vele elhitetni azt, hogy a tárgyalás alatt levő törvényjavaslat az önkormányzat érdekében látott napvilágot; ne igyekezzék tévutra vezetni a nemzetet, (Mozgás) mely különben is az egymást felváltott közösügyes kormányok intézkedései által, (Élénk hosszas derültség), mondom t. képviselőház, miszerint ne igyekezzék a belügyminiszter ur ámitani e nemzetet, mely már az egymást felváltó közösügyes kormányok nemzetellenes müködése által a szellemi és anyagi megsemmisülés szélére vezettetett, mely kormányok müködését én e nemzetre nézve csapásnak tartom. De nagy szerencsétlenségnek, sőt csapásnak tartom a kormány jelenlegi müködését is, mely kormány kormányra lépésétől kezdve alig tett egyebet, mint a mesterségesen kigondolt uj adónemek behozatalát az eddigiek felemelése, a nemzet vagyona egy részének elárusitása, a 80 milliós adósság megcsinálása által a nemzetet tönkre tette, koldus botra juttatta.

Most tisztelt ház, midőn anyagi tekintetben alig van veszíteni valója e nemzetnek, e nemzetet megfosztotta legmagasztosabb jogától; megfosztotta igenis azért, hogy a nemzet felett kénye-kedve szerint uralkodhassék Ausztria, Bécs érdekében. Én, t. ház, a tárgyalás alatt lévő törvényjavaslatot, miután az a nemzetet legbecsesebb jogától, az alkotmány védbástyájától, az önkormányzattól fosztja meg, még a részletes tárgyalás alapjául sem fogadom el. (Helyeslés a balon).

Ülés vége 2 óra 20 percz.

Mukits Ernő beszéde

— a képviselőház január 15-ki ülésén. —

T. képv. ház! Erkölcsi kötelességemnek ismerem, hogy ezen nagy fontosságu javaslat fölött, mely napirenden van, nézeteimet elmondjam. És midőn ezt teszem, egyfelől teszem azért, hogy indokoljam azon álláspontot, melyet elfoglalok szemben a bár módositott miniszteri előterjesztéssel; másfelől pedig azért, hogy kifejezést adjak választóim közérzületének szemben a kormány politikájával. Szabad legyen azonban, mielőtt a dolog érdemére áttérnék, nehány észrevételt tenni azokra, a melyek érv gyanánt a törvényjavaslat mellett felhozattak.

A közvetlenül előttem szólott t. képviselő oly formán alludált beszédében azokra, a kik az autonomiát, a független önkormányzatot pártolják, mint ha oly megyéket akarnának teremteni, hogy minden megye külön királyt válaszszon. Legyen meggyőződve a t. képv. ur, hogy mi, kik a szabad autonomiának hivei vagyunk, nem akarunk koránt sem királyokat választani, de még főispánokat sem, hanem igenis akarunk oly önálló alispánokat a közigazgatás élére állitani, a kik a megyéket — ezek ellenőrzése mellett — függetlenül kormányozzák. (Helyeslés a baloldalon.)

A bizottság t. előadója azt mondja a többi közt, hogy a közigazgatási bizottság sem absorbeálja az önkormányzatot, és ezen állitását azzal indokolja, hogy tizenöt törvényhatósági tag befolyását hat kinevezett tisztviselő közremüködése meg nem semmisiti, de még nem is alterálja. Megengedem, hogy a t. előadó ur ezen állitása számtanilag talán kiállja a próbát, hanem az élet megczáfolja, mert kifeledni méltóztatott a t. előadó ur számitásából nemcsak azt, a mit Kállay Ödön t. képv. társam a multkor fölemlitett, t. i. a főispán candidationális jogát; de kifeledni méltóztatott még azon eminens jogát is a főispánnak, hogy a törvényhatóság első tisztviselőjét: az alispánt, illetőleg a polgármestert, noha a miniszter jóváhagyásából hivatalától felfüggesztheti: következőképen nem lehet azt állitani, hogy a törvényhatósági tiszti kar egészen független a főispán befolyásától. Igyekezett ugyan ennek ellenében, az igen t. miniszter ur constatálni, hogy igen sok megye van, a mely egészen ellentétes állást foglal el a főispánnal; vagyis, hogy az ő kifejezésével éljek, sok törvényhatóság nem akarja azt, a mit a főispán akar. Megengedem, hogy ez most ugy van; hanem nem kell felednünk, hogy a törvényhatóság tisztviselőségének háta megett áll a mostani hatalmas és befolyásos közgyülés, a melynek erkölcsi támogatására, igazságos ügyében, minden tisztviselő mindenkor számithat, hanem, hogyha ez a közigazgatási bizottság életbelép, akkor azon erkölcsi hatás és befolyás meg lesz bénitva.

A belügyminiszteri államtitkár ur a javaslatot elfogadásra ajánlja kettős szempontból. Először — ugymond — a közigazgatás olcsóbb lesz és másodszor jobb lesz. Arra nézve — az én meggyőződésem szerint — hogy az adminisztratio ezen közigazgatási bizottsági javaslat által olcsóbb legyen, nincs kilátás, de arra, hogy drágább lesz, a valószinüség megvan, mert a tapasztalás azt bizonyitja, hogy az ilyen ambulans commissio, mely a javaslatban terveztetik legköltségesebb szokott lenni. Vajjon, jobb lesz-e a közigaztatás a mostaninál, azt az élet fogja bebizonyitani. A tapasztalás legalább igazolta, hogy a mostani törvényhatóságokkal lehetett jó administratiót eszközölni, hiszen ezt maga az igen t. miniszter ur is multkori beszédében beismerte.

Azt méltóztatott továbbá állitani a t. államtitkár ur, hogy nagyszámu törvényhatósági testülettel nem lehet jól administrálni. Én ezen nézetet nem osztom. Az én meggyőződésem szerint, egy nagy testülettel is lehet jól administrálni, és egy kis testülettel is lehet roszál administrálni, a dolog lényege abban áll, hogy ki és milyen egyén az, a ki az administratio élén áll. De kérdem továbbá, a t. államtitkár urtól, vajjon hol van azon szám maximuma, a melynél a rosz administratio kezdődik és hol van azon minimum, a hol a jó adminisztratio végződik, ha csak azt nem akarja elhitetni, hogy a 21 azon authentikus szám, a mely a jó administratiót biztositja.

Az igen t. miniszter ur Mocsáry t. képviselőtársam beszédére hivatkozva, két izben is hangsulyozta, hogy ne tekintsük idegennek az állam kinevezett tisztviselőjét. Én teljesen osztom az igen t. miniszter ur ezen nézetét és kivánatos is volna, hogy ezen óhajtása az életben megvalósuljon, ha nem nagyon kétlem és azt hiszem, hogy a t. miniszter urnak ezen óhajtása az életben pium desiderium marad azon kiméletlen és azon — hogy ugy fejezzem ki magamat, — embertelen eljárás mellett, melyet az államközegek az egyes polgárok irányában követnek. Példa arra, a luxus adók kivetésénél követett eljárás, a hol a legrozzantabb taliga is luxusczikknek vétetett föl és az illető kényszerülve volt felfolyamodás utján igazolni adómentességét a törvénytelenség ellen.

Második példa: az adóvégrehajtás, a hol, a törvény világos tilalma ellenére, a szegény adózó utolsó párnája is elkoboztatik, nem azért, hogy talán adóját fizetni nem akarná, hanem azért mert kötelességének eleget tenni nem képes. — Az ilyen ismétlem — lélektelen eljárás mellett, nagyon is beérheti a tisztelt kormány azzal, ha a kinevezett tisztviselők csak idegeneknek és nem ellenségeknek fognak tekintetni az országban. (Igaz. Ugy van! ő balfelől.) Nem kell mondanom; mert hiszem, hogy a t. miniszter ur igen jól tudja, — talán jobban, mint bárki más — hogy a rokonszenvet, tiszteletet, nem lehet §-ok által dekretálni és még kevésbé rendeletek által kierőszakolni. — A valódi rokonszenvet és tiszteletet csak az ildomos magatartás teremti meg és biztositja legjobban.

Ezek előrebocsátása után, engedje meg a t. ház, hogy most áttérjek magára a tárgyra. En nem kételkedem a t. miniszter ur hazafias törekvésében és azon intentiójában, mely szerint a törvényhatóságoknál a jó administratiót, velünk együtt, meghonositani óhajtja. — Csakhogy kétlem, hogy az igénybe vett eszközök czélhoz vezetnének. — Mert a beterjesztett törvényjavaslat bármi kedvező szinben is legyen előtüntetve, mindamellett: egyfelől elárulja a kormány bizalmatlanságát a törvényhatóságok irányában; másfelől pedig kétségtelen jellegét viseli az államhatalom központositásának az önkormányzat rovására. — Pedig alig hiszem, hogy az öntudatos törvényhatóságok többsége akár az egyiket bizalommal viszonozza, akár a másikat békében eltürje.

Ha a t. miniszter ur bizalommal viseltetik a municipiumok iránt, és a megyei alispán müködését egy szükebb körü adminisztrativ testülettel támogatni, vagy netán annak tulkapásait ellensúlyozni kivánja; avagy ha nem találja a nagyszámu törvényhatósági bizottságot alkalmasnak arra, hogy helyesen administráljon; akkor méltóztassék javaslatát oda módositani, hogy a törvényhatósági bizottság saját kebeléből választás utján, alakitsa meg közigazgatási bizottságát. Lehet, talán azok, kik a javaslat pártolói és hivei, azon ellenvetést teszik, mire a t. miniszter ur is egyik beszédében hivatkozott, hogy nincsenek szakemberek a törvényhatóságokban. Én ezen érvelés némi jogosultságát elfogadnám akkor, hogy ha azon adófelügyelő csupán adóügyben, vagy azon pósta igazgató csupán póstaügyben döntene. De miután a törvényhatóság többi belügyei fölött is intézkedik: ezen érvelést részemről el nem fogadhatom.

Az sem szenved kétséget, hogy midőn a javaslat az állam érdekeinek megvédését czélozza; egyszersmind igénybe veszi a centralisatio megvalósitását, a mi magából a törvényjavaslat szövegéből is kimagyarázható, ha t. i. a javaslat 6. és 8. §-ait összehasonlitjuk párhuzamba állitjuk a 20. §-al. A 6. §, ugyanis azt mondja, hogy a főjegyzőt az aljegyző helyettesitheti, de szavazattal nem bir. A 8. §. meg, hogy a városi tanácsnok, mint szakreferens, müködhetik a bizottságban, de szintén szavazattal nem bir. Holott, a 20. §. megengedi, hogy a királyi adófelügyelői helyettes nemcsak szólási, de szavazati jogot is gyakoroljon. No ha ez nem centralisticus irány, akkor engedje meg nekem a t. miniszter ur, hogy Mocsáry t. képviselő barátom azon kifejezésével éljek, mely felett multkor egy képviselő társunk annyira megütközött, hogy „képtelenség“ mert a józan logikával és elmélettel megegyeztetni nem tudom, hogy azon municipalis tisztviselő, ki ugyan nem tagja a bizottságnak, de tagja a törvényhatóságnak, csak szólásijoggal birjon; mig azonban az adófelügyelői helyettes, ki sem a törvényhatóságnak sem a bizottságnak nem tagja, nem csak szólási, hanem egyszersmind szavazati jogot is gyakoroljon. Én ezt felfogásom szerint, nem tartom egyébnek — ha nem méltóztatik elfogadni, hogy centralisticus irány, mint képtelenségnek. Egyik a kettő közöl.

Nem helyeselhetem és nem fogadhatom el a javaslatot, különösen városi szempontból. Midőn ezen kifejezéssel élek „városi szempontból“, ne méltóztassanak szavaimat oda magyarázni, mintha én a megyei önkormányzattól elkülöniteni kivánnám a városi autonomiát azon értelemben, hogy az egyiknek több jog tulajdonittassék, mint a másiknak; (Helyeslés a baloldalon) hanem ez által csak jelezni kivántam azon különbséget, mely a városi és megyei adminisztratió a közigazgatási ágazatok különbözőségénél fogva létezik. És ezért — véleményem szerint — ezen uj közigazgatási apparatust a városi közigazgatási rendszerbe beilleszteni annyi volna, mint a városi tanácsot tökéletesen nullificálni, mert ezen közigazgatási bizottság a városi tanács hatáskörét egészen megszünteti.

A városi rendszer fontosságát s annak életképességét nem csak az 1848-iki, hanem az 1870-iki törvényhozás is figyelembe vette és respectálta az által, hogy a tanácsot épségében fentartani rendelte. A t. miniszter ur mégis jónak látja a közigazgatási bizottság felállitása által, a városi tanácsot mintegy végrehajtó közeggé degradálni, és az adminisztratió élére, a polgármester helyett, a főispánt teendi oda, a kit még a diktátori kormány is csak felügyeleti joggal ruházott fel.

Ne vegye tehát rosz néven tőlem a t. miniszter ur, ha őszintén nyiltan és minden tartózkodás nélkül, — fájdalom bár — kijelentem, hogy én Tisza Kálmán minisztertől, az egykori hatalmas ellenzéki párt ünnepelt vezérétől, más reformjavaslatot vártam. (Helyeslés balfelől) Vártam igenis a virilis intézmény megszüntetését; vártam a városi főispánság eltörlését, szóval vártam a törvényhatóságok teljes autonomiájának visszaállitását, melynek magasztos védelmében annyi közhelyesléssel találkozott; annyi dicsőséget aratott!

De t. ház, még politikai szempontból sem helyeslem, hogy a t. kormány a mostani nyomasztó viszonyok közt, midőn az állam létkérdése forog szóban, oly törvényjavaslattal áll elő, mely a nemzet nagy többségénél ellenszenvet támaszt. Égető szükségeinken nem segit a miniszter ur javaslata, ha mindjárt a legjobb volna is az. Bajaink kutforrása nem a törvényhatóságok rosz administratiójában keresendő; hanem igenis keresendő és feltalálható azon fonák politikában, melyet az előbbi kormány inaugurált, s melyet a mostani a coalitió alapján folytatni kényszerül. (Helyeslés a baloldalon.)

Mindezeknél fogva t. ház, én részemről e törvényjavaslatot el nem fogadom, hanem igen is csatlakozom a Mocsáry Lajos t. képviselő barátom által beadott határozati javaslathoz. (Élénk helyeslés és éljenzés a baloldalon.)

Hegedüs László beszéde

— a képviselőház január 15-iki ülésén. —

T. ház! A vita előhaladott stadiumában én csak néhány pontot akarok kiemelni a közigazgatási bizottságról szóló törvényjavaslat indokolásából, nem ereszkedvén a közigazgatási, az önkormányzati rendszerek elméleti fejtegetésébe. Ez lehet tanulságos, de én ugy látom, hogy a jelenlegi körülmények között ennek gyakorlati eredménye nincs; mert a képviselőház előtt nem egy tiszta lap áll, hogy arra irja szabadon és minden történeti előzmények nélkül azon közigazgatási, azon önkormányzati rendszert, melyet legjobbnak és legtökéletesebbnek vall és hisz, hanem igenis egy létező közigazgatási rendszerrel áll szemben, mely utódja azon ősi intézménynek, melyről ha nem több, de bizonyosan annyi joggal bizton elmondhatjuk, azt, mit az angol önkormányzat barátai szoktak mondani, hogy ez nem annyira positiv törvények, mint inkább a gyakorlati élet szüleménye. Ez az alkotmány fejlődésével együtt fejlődött, és lőn a közigazgatás organuma, a törvények őre és alkotmányos szabadságunk védbástyája. Elismerem t. ház, hogy a t. miniszter ur is a törvényjavaslat indokolásában ezen nézetét fejezi ki; a közigazgatás hibáin és fogyatkozásain, mond, nem ugy lehet és kell segiteni, hogy teljesen elvessük a századok hosszu során kifejlett közigazgatási rendszert, vagy mint egy igen t. képviselőtársunk mondá e házban, hogy azt egészen adjuk már át a történelemnek, hanem a létező közigazgatási rendszert kell idomitani és alkalmazni a fejlettebb államélet és az abból folyó közigazgatási viszonyok és igényekhez. Ez elismerem, hogy helyes álláspont, a kérdés azonban az, hogy miként fog ezen feladat megfejtetni; mert a törvényhatóságok rendezése és szervezése mindenkor igen nagy fontosságu és nehéz feladat. Bizonyos változtatással t. ház, ma is elmondhatjuk azt, amit hazánk egy jeles államférfia mondott, midőn 1843. évben a megyei intézménynek módositása és rendezése volt napirenden: az ország rendei — ugymond — szirt és örvény között kénytelenek a feladat megoldásában evezni, azon kérdés lesz megoldandó, lehet-e törvényhatósági rendszerünk mellett sikerrel kormányozni vagy nem.

T. ház! Habár közvetlenül nem, de közvetve ma is ez azon sarkpont, a mely körül a kérdés megfordul, de épen itt ágaznak el a megoldásnak is különböző nézetei. Én elismerem, hogy azon közigazgatási czélok, a melyeket a t. miniszter ur indokolásában kiemelt, igen fontosak, de midőn ezt elismerem, egyszersmind indokolva látom magam részéről azon kérdést, vajjon annyira megváltoztak-e a közigazgatás viszonyai és igényei, a társadalom érdekei és szükségei, hogy közigazgatási rendszerünket egész alapjában és lényegében meg kell változtatni, mert az fog véghez menni, ha annak keretébe beigtatjuk a közigazgatási bizottságot a reá ruházott közigazgatási jogokkal és egész munkakörrel.

Bár vizsgáljuk meg t. ház a közigazgatási bizottságnak akár viszonyát a törvényhatóságokhoz, akár szerkezetét kormányi és törvényhatósági közegekből alakulva, akár a közigazgatás azon ágait s teendőit, melyek részint a törvényhatóságok, részint pedig a központi kormány hatásköréből reá ruháztatnak és mondhatni teljhatalommal — igen természetesnek fogjuk találni azon kérdést, melyet a t. miniszter ur is a maga indokolásában feltett, a midőn azt mondja, nem fogja-e ez megsemmisiteni a törvényhatóságok önkormányzatát és különösen nem fogja-e ez megsemmisiteni a törvényhatóságok közgyüléseit. És ha azt látom, hogy azon bizottság a közigazgatásnak csaknem minden ágát és annak teendőit magába öleli és a törvényhatóságok kezéből a közigazgatási teendők intézésének, vezetésének és ellenőrzésének joga mondhatni egészen kiesik, lehetetlen ki nem mondani, hogy ez az önkormányzat lassu, de biztos megsemmisüléshez vezet, s a közgyülés nem lesz egyéb, mint árnyék test nélkül.

Tudom, hogy a hasonlat nem érv, de mégis világosit, szabadjon azért gondolatomat egy hasonlatba kifejezni. Én az uj közigazgatási ágat az alkotmány ezen élőfáján ugy képzelem magamnak, mint az élőfákon nőtt gyöngyöt, — a szemnek tetszik, de azt jelenti, hogy a fának halála már közelg. Nem fogja-e ezen uj közigazgatási intézmény is azt hangoztatni a törvényhatóságoknak: memento mori! Mert e közigazgatási bizottság hatásköre mellett mi marad fen tulajdonképen a törvényhatóság egyetemének? Ha majd szétnézünk az ősi telken, ott csak pusztulást fogunk látni.

Ez mondatik ugyan a törvényjavaslat indokolásában: oly tágaskörü és valóságos befolyása még sohasem volt a törvényhatóságoknak az államélet, a közigazgatás minden ágaban, mint épen ezen közigazgatási bizottság szervezése után lesz. Tegyük fel, hogy ugy van, a mint mondatik, bár ehez is férne szó: ezen befolyás tulajdonképen melyiket fogja illetni, a törvényhatóságot átalában, avagy azon közigazgatási bizottságot, melyre amannak, mondhatni, leglényegesebb joga és teendői átszállanak? Kétségkivül ez utóbbit? Hanem ha elfogadjuk valódi önkormányzatnak, ha a törvényhatóságok csak közvetve, választott tagjaik által folyhatnak be a közigazgatásba; de a közigazgatási teendőket azon bizottság fogja végezni teljhatalommal, a mely részint kinevezett kormányhivatalnokok részint választott törvpnyhatósági tagokból alakuland, s a felügyeletet és fegyelmet is ez fogja gyakorolni, miként a törvényhatósági választott tisztviselők ugy saját tagjai felett, mint vádló, vizsgáló és biró. S ezeken felül, joga lesz a törvényhatósági közgyülés határozatait felülvizsgálni, s ha azokat törvényteleneknek itéli, a miniszterhez felebbezni megsemmisités végett. Pedig itt egy fontos jogról van szó. Van Európában alkotmány, mely csak ugy engedi meg az ilyen határozatok felfüggesztését, megsemmisitését, bizonyos esetekben, ha az a kamarák hozzájárulása mellett s törvény által történhetik meg.

Kárpótolhatja-e a törvényhatóságok ezen vesztett jogait az, hogy ezen közigazgatási bizottság a miniszterhez felterjesztett jelentéseit ennek kapcsában a törvényhatósági közgyülésnek is bemutatja, s ha szükségesnek látja, javaslatokat, inditványokat is tehet.

Igaz, hogy a törvényjavaslat indokolásában az is mondatik és hangsulyozva: ha a törvényhatóságok ezen javaslatokat megvitatják, ez felköltheti a lankadozó közérdekeltséget és gyakorló iskolájává lehet a közpályára készülőknek. Ezt a törvényhatóságok eddig is tehették, s ha nagyobb mérvben és nagyobb erélylyel használták volna fel politikai jogukat, mi szerint közérdekü és országos tárgyakat is megvitathattak, határozataikat egymással és a kormánynyal közölhették s kérvény alakjában a képviselőháznak felterjeszthették, talán a kor-

mány és a képviselőház is nagyobb sulyt fektetett volna a törvényhatóságok ezen felirati és kérvényi jogára s egyszersmind ez felkölthette és éberségben tarthatta volna a közérdekeltséget, emelte volna a közszellemet s e mellett a közérdekü kérdések alapos megvitatása által befolyhattak volna a törvényalkotás anyagainak előkészitéséhez, folytonosan tolmácsolhatták volna a nemzet érdekeit, szükségeit, gondolatait, itéleteit, melyek az egészséges államszervezetnek lényeges kellékei.

S mig megforditva a központi hatalom képviselőinek, a főispánoknak, nem ártott volna kevesebbet foglalkozni a politikával és pártérdekkel, ellenben nagyobb sulyt fektetni azon jogokra, melyeket nekik a törvény megadott, hogy ellenőrizzék a törvényhatósági önkormányzatot, őrködjenek a közigazgatás érdekei felett. S ha nem tették s még is panaszkodnak a közigazgatás ellen, azt mondhatjuk, seperjenek a maguk ajtaja előtt.

Hatalmukban állott számon kérő gyülést tartani, a közigazgatási tisztviselők eljárását megvizsgálni, az inditványokat, kormányrendeleteket megtekinteni, a hanyag vagy vétkes tisztviselők ellen a tiszti keresetet meginditani, hivatalukból elmozditani, sőt ha szükségét látták, kivételes hatalmat is kérhettek a kormánytól, hogy a törvényhatósági tisztviselőkkel közvetlenül rendelkezhessenek, akik ez esetben feltétlenül engedelmeskedni tartoztak, a nélkül, hogy a törvényhatóság által feleletre vonathattak volna.

Lehet-e, szabad-e több és nagyobb jogot adni, a törvényhatóságok főkormányzóinak az önkormányzási szabadság veszélyeztetése nélkül· Nem biztosithatták volna-e ezen felügyeleti jog gyakorlása által a közigazgatás különböző ágainak müködésében az összhangzást és jobban, mint ezt azon bizottság teheti, mely oly különböző hivatásu és szakképzettségü tagokból alakuland s oly különböző természetü közigazgatási tárgyak felett lesz hivatva tanácskozni; s nem mozdithatták volna-e elő a közügyek gyors és pontos végrehajtását és hathatósabban, mint azon intézkedés eszközölheti, miszerint minden közigazgatási ág főnöke, saját ügykörében, az alárendelt közigazgatási közeggel közvetlenül is rendelkezhetik, a helyett, hogy a végrehajtás vezetése egy felelős kézben maradna?

Megszülethetik-e ez uton a gyors és pontos végrehajtás? Ez nagyon kétes! De egy bizonyos: ha eddig a közigazgatás egyik legfőbb tényezőjének a szolgabirónak, száz fejének kellett volna lenni, hogy a mint szokták mondani, mindenhez értsen, most e mellé még száz kezének is kellene lenni, hogy egyszerre mindenüvé érjen, nehogy a kötelességek összeütközése a gyors és pontos végrehajtást megsemmisitse. A törvényjavaslat indokolása azt is mondja: ezen törvényjavaslatnak egyik főczélja, hogy a közigazgatási teendők egy tetemes része a törvényhatóságok kebelében intéztessék el, s ez által a közügyek vitele gyorsabbá tétessék. Sőt ha jól emlékezem, a közadók kezeléséről szóló törvényjavaslat indokolásában hangsulyozva is van, hogy ezen kezelés lényeges hibája az, hogy a közigazgatástól el van szigetelve. Ezen kitüzött czél érdekében nem azt lehetett volna-e várni, hogy a közigazgatás minden teendői a törvényhatóságok kezébe tétettek volna egész bizalommal a központi kormány közegének legfőbb felügyelete alatt? De nem bizik a municipiumokban, nem a municipalis tisztviselők képességében, hüségében, a törvényhatósági választott tagok mellett mindenütt ott vannak a kinevezett kormány hivatalnokok s a jogok és teendők oroszlán része ezeket illeti. Előállhat-e ily uton azon bizodalom, mely oly szükséges volna, hogy a különböző közegek egymást támogassák. Sőt inkább nagyon valószinü, hogy betelik a jóslat: a közigazgatás organismusába a bizalom helyett a bizalmatlanság fog befészkelni s a bizottság tagjai közt az egyetértés helyett versengés,a közremunkálás helyett széthuzás fog uralkodni.

S lehet-e várni, hogy az önkormányzat ugynevezett független elemei nemes önfeláldozással szolgálják a közigazgatási bizottságban a közügyet, ha látják, hogy bár tulnyomó befolyást akar a törvényjavaslat nekik adni, azonban másrészről már eleve kimondatik, hogy az ő képtelenségök, reszrehajlásuk sőt roszakaratuk miatt, az állam czéljainak elérése veszélyeztethetik s fegyelmi szabályok alá vettetnek. Félő, hogy a fegyelemnek nem lesz foganatja s majd itt is törvényben kell kimondani a közigazgatási szolgálat kötelezettségét. Ezen törvényjavaslat egyik főhibája, — jobban mondva gyengesége, — hogy azt a féltékenység, a bizalmatlanság jellemzi.

Felkölthetí-e ez a lankadozó közérdekeltséget, kivált midőn még az ellenőrzés joga is elkoboztatik a törvényhatósági képviselőtestület kezéből s átruháztatik első sorban a közigazgatási bizottságra, mely a törvényhatóság kebelében lesz ugyan, de mégis mintegy annak kebelén kivül. — Mig végül az ellenőrzés minden szála a kormány kezében fut össze? És igy ezen jogból minden hatalomnak kijut a maga része, csak a törvényhatósági közgyülés marad igen röviden. Pedig a törvényhatóságnak egyik legfőbb és legpraegnánsabb joga volt mindig az ellenőrzés, még pedig nemcsak lefelé azok irányában, kik a közigazgatási teendők végrehajtásával megbizattak, hanem felfelé a központi hatalom irányában is, mert minden hatalomnak természete a terjeszkedés, térfoglalás. Azért a maikor nagy politikai feladata épen abban áll, hogy az állampolgároknak necsak a törvényhozásra, hanem a törvények alkalmazására a végrehajtásra is legyen biztositva joguk és részvétök. S a közigazgatás az önkormányzat szervezésében azon főszempontból kell kiindulni, hogy a végrehajtó közegek minden fokon és mindig ellenőrizve legyenek a választott képviselők közgyülése által, mert épen ezen közegek azok, kik leghamarabb feledik azt, hogy ők nem a czél, de a czél eléréséért vannak.

T. ház! De bármely oldalról vizsgálom én a közigazgatási bizottságról szóló törvényjavaslatot és annak intézkedéseit, azon tanuságot vonom és vontam ki magamnak belőle, hogy e törvényjavaslat, midőn el akarja érni a czélt, a melyet kitüzött t. i. a törvényhatóságok czélszerü reformálását, tulhajt a czélon, mert ha megtekintjük azon hatáskört, azon jogokat, melyek a közigazgatási bizottságokra ruháztatnak, részint a törvényhatóságok, részint a központi kormány hatásköréből, ha látjuk, hogy a közigazgatási bizottság, mondhatni alig van valami organikus összeköttetésben a törvény hatóság közgyülésével, mint a legfőbb intéző és ellenőrző hatalommal, nagyon természetes, ha azt kérdezzük, hogy mi marad e hatáskörből a törvényhatóságok egyetemének? Az mondatik ugyan, hogy semmi sem vonatik el a törvényhatóságok müködési köréből mint az, a minek vezetése eddig is illusorius volt. Azt hiszem, hogy ez állitás lehet illusio, de a valóság az, ha a törvényjavaslat életbe lép, ez a törvényhatóságoknak nem megerősitése, hanem meggyengitése fog lenni. Ennek következése lesz, hogy azon törvényhatósági szervezet, melyhez annyi lelkesedéssel ragaszkodott a multban, lelkesedéssel ragaszkodik jelenben a nemzet is lassu sorvadásban fog kimulni.

Tudom, hogy sok komoly szó, de még több alaptalan vád emeltetett, s emeltetik a közigazgatás ellen. Én sem állitom, hogy a törvényhatósági közigazgatás szervezete, az 1870-iki törvényhozásnak ezen alkotása, oly szerencsés, oly tökéletes mü volna, mely nem kivánna javitó kezeket, de viszont a kik azt állitják, hogy ebben nincs élet és fejlődés képesség, vagy hogy ezzel teljességgel nem lehet kormányozni, a mint azt az absolut irányu hatalom szokta vala hajdan mondani, azok kelletinél többet bizonyitanánk.

A kik egy tökéletesebb közigazgatás és önkormányzásért lelkesülnek, gondolják meg, hogy miként a rendszereket, az intézményeket nem tanácsos minduntalan változtatni, azoknak idő kell, hogy kifejtsék életképességöket, ugy más részről csak ott lehet azokat létesiteni, a hol azoknak létfeltételei megvannak.

T. ház! Ha az állami, politikai, társadalmi és culturális czélok annyira megváltoztak, hogy valamely intézmény e czélok elérésére többé nem elégséges, azt százados tekintély sem mentheti meg, hogy vagy békés uton át ne alakuljon vagy erőszakkal szét ne töressék.

S a kik a municipiumok választott organumai iránt bizalmatlanok és a közigazgatás minden fokán kinevezett hivatalnokokat kivánnak alkalmazni, gondolják meg, hogy a kinevezési okmány nem csalhatatlan garantiája a szakképzetségnek, hüségnek és ezzel együtt a pontos és gyors közigazgatásnak. S ha a választott tisztviselők a helyi és egyéni érdekek befolyása alatt állhatnak, mely változó és ingatag, a kinevezett hivatalnokok viszont a kormány nyomása alatt vannak, a mely kormánynak személyesitői szintén változnak, s a kik következnek, azok uj elvekkel, nézetekkel, hajlamokkal lépnek a kormányba. Kik félnek azon mozgalomtól, mely a választással össze van kötve, gondolják meg, hogy ezen mozgalom a szabadság mozgalma, mely többet ér a szolgaság nyugalmánál. A választásban már magában ben van a kellő ellenőrzés, tévedhet, de tévedésének orvosszere önmagában van. És a kik nagy sulyt fektetnek a végrehajtó közegek szakképzettségére, ezeknek azt mondom, hogy a választás elve nem zárja ki a szakképzettség mértékének megszabását; de azt kimondhatjuk, hogy a közigazgatási végrehajtó közegeknek egyik legfőbb kelléke, a józan belátás, becsületesség, hüség és lelkiismeretes pontosság. Ezek nélkül a szakképzettség meddő és gyümölcstelen marad.

Nem folytatom tovább, hanem csak azt mondom, hogy ennél nagyobb fontosságu kérdés a közjogi kérdésen kivül a törvényhozás előtt nem állhat, mert ez behat az állami, politikai, társadalmi és culturalis viszonyok és érdekbe. Hogy mily nagy fontosságu e kérdés t, ház! mutatja ezt azon nézetkülönbség, mely a kérdés körül a házban a mostani vita folyamában kifejlődött, de ezt mutatja azon nagy és mondhatjuk lázas érdeklődés is, melylyel a törvényjavaslat még országgyülési tárgyalása előtt, minden oldalról fogadtatott, ezt mutatják, azon különböző nyilatkozatok, melyek részint a sajtó, részint egyes hatóságok utján történtek és történnek. Valóban ez megérdemelné, hogy ezt ugy a kormány miként a képviselőház komoly figyelmére méltatná, mielőtt a kormány megalkotásában döntő itéletét kimondaná.

Ezek után azon meggyőződésemet nyilvánitom, melyet komoly megfontolás után szereztem magamnak, hogy e törvényjavaslat és az abban tervezett közigazgatási bizottság fölállitása és a törvényhatóságok kebelébe való beillesztése, a törvényhatóságoknak nem megerősitése, hanem meggyöngitése, sőt talán megsemmisitése. Ugyanazért a t.-javaslatot átalánosságban a részletes tárgyalás alapjául el nem fogadom, hanem Mocsáry t. barátom határozati javaslatát pártolom. (Helyeslés a baloldalon.)

UJDONSAGOK.

A hivatalos lapból. Kitüntetések: Mihajlovics Miklós és Lukács Ignácz a magyar legfőbb itélőszék tanácselnökei közhasznu és kitünő szolgálataik elismeréseül másodosztályu vaskorona-rendet nyertek

Kinevezések: A muzeum régiségtári osztályában megüresedett segédi állomásra Czobor Béla bicskei r. kath. segédlelkész, — továbbá Szász Lajos adóhivatali ellenőr adószedővé neveztetett ki.

Czinner János Mihály, és Lajos szegedi lakosok vezetéknevüknek „Cziklai"-ra kért átváltoztatása megengedtetett.

— Uj egylet. A méneshelyi olvasókör alapszabályai a belügyministerium által helybenhagyattak.

— A király tegnap meglátogatta a délelőtti órákban az uj épületben megnyilott uj hadapródi iskolát.

— A királyné vasárnap délben külön vonattal Münchenbe utazott, édes anyjának, Miksa bajor főherczegnének betegágyához, kinek állapotáról előtte való késő éjjel távirati uton értesült. — Az udvari bál, mely vasárnap estére volt kitüzve, ugyanez okból természetesen elmaradt.

— A m. kir. állam-vasutak igazgatóságától vesszük a következő sorokat: Van szerencsénk a t. szerkesztőséget tisztelettel értesiteni,hogy a károlyváros-fiumei vonaton a pálya nagymérvü bejegesedése következtében Fuzine és Fiume közt a forgalmat f. hó 14-én be kellett szüntetni. A forgalmi akadály eltávolitása előreláthatólag négy nap időt fog igényelni.

— A mutatkozó dunaáradási veszélyek folytán mint az ügyesen szerkesztett „Pestmegyei közlöny" utolsó számában olvassuk, a főhadparancsnokság azon kéréssel fordult Pestmegye alispánjához, hogy azon esetre, ha az áradás csakugyan beállna, a jelenleg a tábori kórházban állomásozó 5. tüzérezrednek egy ágyu ütegét Budakeszin, a másodikat Szt.-Endrén, a 10. dragonyos ezrednek egy századát pedig Fóthon helyezhesse el. Az alispán helyt adott e kérelemnek s az intézkedések e szerint fognak megtétetni.

— „Mireváló a tanfelügyelő, minek iskolatanács és iskolaszék, a sok kurátor és esperes, ha az ev. ref. népiskolákban alkotmányellenes tanitások folyhatnak?" — kérdi a „Baloldal." — „Világ- és földismeret népiskolák számára." I. rész. Sárospatak. 1868. Nyomatott Steinfeld Béla által a ref. főiskola betüivel, czimü tankönyv 62-dik lapján a következők állanak: „Kérd. Melyik földrészben fekszik a magyar királyság?" „Fel. Európában s az ausztriai birodalom kiegészitő részét képezi." Ne ütközzünk meg, ha az ellenséges felekezetek alkotmányellenes tankönyveiről hallunk hirt, hisz a protestáns felekezet iskoláiban is előfordulhat ilyen és pedig a legmagyarabb törvényhatóságban, mint Udvarhelyszék! A régi protestánsok mindig a magyar szabadság előharczosai és martyrjai voltak és a mult tized eredményeit leginkább nekik köszönheti nemzetünk." Felhivjuk az illetékes hatóságok figyelmét e kiküszöbölendő könyvre.

— A vámházi csempészethez. Az ismeretes történet első felvonása tegnap ért véget. A hetek óta felfüggesztett hivatalnokok és egy esküdt végleg elbocsáttattak. A pénzügyigazgatóság a vizsgálat alatt levő szállitók ingó és ingatlan vagyonát lezároltatta. Azon 5 nagy láda csempészett szivar, melyről a napokban irtunk, csakugyan lefoglaltatott, de a csempészeket maig még ki nem derithető ok miatt nem sikerült elcsipni.

— Végrehajtás áldozata. Keresztesen történt, hogy egy hajdan vagyonos gazda fia nősülni szándékozott s épen ott voltak a vidéki leánytól „háztüz nézni", — mikor jött a végrehajtó s a vőlegény összes vagyonkáját lefoglalta. A vendégek persze felkerekedtek erre, kiséretül együtt futottak haza a falujokba, — mig az elkeseredett legény elátkozta a világot és bujában főbe lőtte magát.

— Lóvásárlások. A pesti lövöldében s a lóvonatu vasut istálói közelében naponta történnek ló bevásárlások, a vevők darabját 160—200 forinttal fizetik. Az átvevők olaszok és francziák. Eddig mintegy 12000 lovat vettek meg. Azt mondják a lovak magán czélokra lóvonatu vasutakhoz fognak Olaszországban, Elsassban stb. felhasználtatni.

— Multszombaton a szervitatéren egy vizvezetéki cső pattant szét, melyből a kiszakadó viz mintegy másfél négyszögölnyi területü s három lábnyi mély gödröt mosott ki. A rendőrség legott őröket állitott fel a további veszély meggátlására s az uj cső beállitásával most éjjel nappal foglalkoznak. — A környékbeli vizvezetéki csövek addig is el vannak zárva.

— Adóhátralékok behajtása. Mint Versecziről irják: ott ugyancsak exequálják az adóval hátralékban maradt egyéneket. Temesvárról e végből egy pénzügyi titkár lett oda kiküldve. Neskovics ottani ügyvédnek 3000 frtnyi tartozása fejében 1000 akó borát foglalták le s vitték el. Mint a tudósitó irja főképen a honoratiorok azok, kik hátralékban vannak.

— Egyvontató gőzös 800 darab disznóval a tolnai Dunaágba befagyott és ott már 5 hete próbál ki egy kis északsarki expeditiót. A disznók 5000 frt értékben vannak biztositva s miután szárazon nem szállithatók, valószinüleg a tavaszig ott maradnak, ha ugyan addig tönkre nem mennek. A gőzhajókapitánya azt a tanácsot adta a tulajdonos pancsovai kereskedőnek, hogy rendelje oda a vidék valamennyi disznóölőjét s a szegény állatok leölésével s husok és zsirjok elárusitásával iparkodjék a hinárból szabadulni, de a kereskedő a tanácsot nem fogadta el.

— Tolvajlás. Egy nőcseléd két kis fiucskát vezetett tegnap sétálni a város liget felé. Egyszerre eszébe jut, hogy egy kofánál feledé tárczáját, miért is vissza siet s a gyermekeknek meghagyta, hogy egy ház kapuja alatt reá várakozzanak. Nem sokáig késett, de e kis idő elég volt arra hogy ismeretlen tettesek eltávozásának ideje alatt a gyermekeket felső öltönyeiktől megfosszák. A visszatérő cseléd ingujjban találta a gondozására bizott kisdedeket.

— Uj találmány. Gróf Kreith Béla olymintákat talált fel, a melyek szerint a vizszintesen forgó szélvitorla vagy vizerő által hajtandó keréklapátok müködése által nyerendő erők légsüritésre alkalmazandók. Ha e találmány gyakorlatilag kivihetőnek bizonyulna, akkor a fában és szénben szükölködő helyeken, vagy akár hol, lóvonatu kocsiknál, kisebb csavar-gépeknél s egyéb gyári czéloknál oly roppant lendületet teremtene a ló és gőzerő helyettesitésével, hogy e nemben egész korszakot fogna képezni.

— Az amerikai nők. Az Egyesült-Államokban jelenleg 13 millió 970,079 nő van 10 éven felül. Ezek közül 1,836,288 önmaga keresi kenyerét. — Földmiveléssel foglalkozik 396,968, szellemi munkával (tanitónő, szinésznő stb.) 1,066,672, kereskedelmi üzletben van 18.698, iparos munkánál 353,950. Az összes foglalkozási nemek száma 338. Igy van pl. 115 irónő s felolvasó, 67 nőlelkész, 24 fogorvos, 5 ügyvéd, 4 szobrász, 89,700 tanitónő, 15 bankár, 32 kereskedelmi ügynök, 8 sörfőző, 3 épitész, 228 photograph, 33 fegyvergyáros, 2559 gépész, 1495 szedő stb. Nálunk mindeddig egyetlen nőipartanoda teng s a tanitónők állásán kivül a magyar nő más szellemi munkára alig alkalmaztatik.

Rendőri hirek. — Sch. J. házi ur 16 év óta nős ember V. Jozefa varrónővel neje náta mögött évek óta gyöngéd viszonyt folytatott. Szive lángja még most sem aludt ki jóllehet Jozefa időközben férjhez ment. F. hó 13-án a városligetben férje karján látván e nőt, kinek tagjait a hideg ellen épen azon bunda védelmezte, melyet 80 frtért ő szerzett a hütelennek, felragadott egy hegyes szeget, s a „hütelenre" rohant, és a bársony bundát számtalan szurás és hasitás által egészen széttépte. Befogatott. — Folyó hó 15—16-a közti éjjel Antoni Ágoston 75 éves kertész a városligeti Herminatér 82 számu gróf Wenkheim-féle villában halva találtatott. Egy rendőri bizottmány a helyszinén megjelent, kiderült azonban, hogy az agg kertész csupán szélhüdés következtében halt el hirtelen. — Nettel Szopold 50 éves, s ennek fia Nettel Zsigmond 22 éves vászonkereskedők nagyszerü csalás után megszöktek s nyomozó levelekkel üldöztetnek. Csehországi Trautenain cs. kir. járásbirósága a szökevények elfogatására 1000 márk jutalmat tüzött ki.

Rövid hirek. — Hafenscher Pál pécsi tanitó 50 évi müködése tiszteletére mult szombaton az agg tanitó számos tisztelői s barátai jubileumot tartottak. — Az alföld-fiumei vasut N. Várad melletti őrháza előtt a közeledő vonat egy földmivelőt összezuzott. Ugyanakkor két vaggon a sinről lezuhant. — Csornán egy Varga nevü vadász neje lebetegedett s körülötte egy szomszéd faluból jött rokona segédkedett. Az eset után a vadász hazaszállitotta e rokont, mikor azonban visszatért, hófutag alá került s megfagyott. — Vasárnap a váczi utczán egy bérkocsi felfordult s kocsisa sulyosan megsérülve szállittatott kórházba.

Fővárosi ügyek.

— A Duna vize ismét nő. E ténynyel szemben a fővárosi hatóság intézkedéseket tett, mert bár a veszedelemtől most még nincs mit tartani; de ha a viz még 18—20 fokot emelkedik, akkor az alacsonyabb helyeket, mint például a tabánt és bombatért könnyen elöntheti. Ez eshetőségre számitva a hatóság felkérte a duna-gőzhajózási társulatot, hogy netáni szükségben leendő használat végett 30 csónakot tartson készen.

— A fővárosi tanács felhivta a pénzügyi és gazdasági bizottmányt, hogy a fővárosi házipénztárnál elkerülhetlenül szükséges kezelési alap létesitése iránt javaslatát mielőbb terjeszsze be.

— Az őszi átiratások folytán a számvevői hivatal kimutatása szerint a fővárosra mult deczember hóból 7769 frt 35 kr dij esedékes.

— A katonasággal nemcsak a magánosoknak, hanem a hatóságoknak is van gyakori öszszezörrenése. Különös szerencséje van ebben kivált a fővárosnak, mert alig lett ugy a hogy rendbehozva a térparancsnokság által felépittetni kivánt pénztár ügye, — már is uj „nézeteltérés" merült fel a két hatóság között, mely a következő gyönyörüséges históriában kulminál. Az üllői uti kaszárnya s még több kaszárnya Budapesten a főváros tulajdonát képezi s ennek, mint háziurnak, kötelessége azoknak épségben tartásáról gondoskodni. E gondoskodás azonban természetesen nem terjedne ki odáig, hogy a katonák által kivert ablakokat is a főváros csináltassa meg. Az abszolut időkben azonban ez volt a gyakorlat, s ez megmaradt némileg más alakban egész a legujabb időkig. A kitördelt ablakokat most is rendesen a háztulajdonossal csináltatják meg, csakhogy a dolognak mégis egy kissé tetszetősebb alakja legyen, a kivert táblák számláját nem viszik mindjárt a fővároshoz, hanem a következő taktikával járnak el. Ha a főváros levegőjét egy jótékony orkán megtisztitja, harmadnapra beállit a kaszárnyai gondnokság, hogy a „sturmwind" kitört 150 ablakot, tehát ez mint elemi csapás okozta kár a háztulajdonos által fedezendő. Az ezután kitördelt ablakokat nem jelentik be, várják vele a legközelebbi „sturmwind"-et. A fővárosnak e kitört ablakok magán az egy üllői-uti kaszárnyán évenként 700—800 frtjába kerülnek. A fővárosi p.ü. és gazdasági bizottság most elhatározta, hogy az üllői laktanyáyak ad évenként 300 frt atalányt ablakcsináltatásra s az azon felüli költségeket többé semmi esetre sem fedezi.

— A fővárosi duna-jobbparti ácsmunkák jelenleg házilag kezeltetnek, mert igy nemcsak kevesebbe kerülnek, de sokkal gyorsabban és jobban is végeztetnek. Most ez eljárást a balpartra is kiterjesztik.

— A fővárosi gazdasági hivatal a gazdasági bizottmány közbejöttével a közvágóhidi őrök részére sürgősen szükséges lábbeli készitését magán alku utján Janicsek Károlynál megrendelte. Ezen megrendelésnél az a nevezetes, hogy a mult évi vállalkozó, kinek biztositéka ma is a házi pénztárnál van, ezen munka készitése iránt, jóllehet azt jutányosabban készitette volna, fel nem szólittatott. Megjegyzendő, hogy a volt vállalkozó ajánlatát utólagosan be akarta nyujtani, de az nem fogadtatott el.

— A fővárosi tanitók között azon hir terjedt el, mintha a főváros által a mult őszszel megállapitott uj dijszabályzatot a belügyminiszter nem erősitené meg, miután a fővárosnak ugy is többletkiadás van. Ugy a tantestület, mint a polgári iskolái tanitók küldöttségileg felkeresték ezen ügyben ugy a közoktatásügyi, mint a belügyminisztert s mind kettőtől biztató választ nyertek. Valószinü, hogy az egész hir alaptalan volt.

— A pesti izr. hitközség mult évben folyamodott a főv. tanácshoz, hogy az 1876-iki költségvetésbe vegye fel a hitközség 4000 frt évi segélyének felemelését. E kérvény a p. ü. bizottsághoz csak most érkezett, midőn a költségvetés már rég le van tárgyalva. Eltaszik a jövő évre akkor aztán figyelembe fog vétetni.

Karneval. A király a gyógyszerészbál javára 100 frtot, báró Sina Simon Bécsből s Török József pesti gyógyszerész 50 frtot ajándékoztak. A bizottság bálanyául gróf Zichy Pálné urhölgyet nyerte meg.

— A jogászbál minden várakozáson felül sikerült. A főváros csaknem minden s a vidék számos szépségén felül jelen voltak ott sokan a politika, a tudomány, irodalom és müvészet férfiai közül és ott is maradtak késő éjfélen tul, az utolsó perczig a leghangulatteljesebben mulatva. — A francziát négy kolonnéban 120 pár tánczolta; a cotillion nagyon változatos volt s tartott reggeli 6 óráig. — Hallomás szerint a bál 800 frtot jövedelmezett a segélyegyesület javára.

— A nőegylet álarczos estélye messze elmaradt a jogász bál mögött. Kevés kedély, kevés jókedv uralkodott a jelenlevőkön s mindjárt éjfél után szétoszlottak azok is, a kik ott voltak.

— A tiszti kaszino bálja szombaton fényesen sikerült. A bálon megjelent a király is. Ott volt továbbá Edelsheim-Gyulai főparancsnok, Andrássy külügyminiszter és szép számu magasb rangu katonatiszt.

— A török-szent-miklósi polgári kör folyó hó 20-án saját pénztára javára zártkörü tánczvigalmat rendez.

Szinház, müvészet.

— Ormai Ferencz, érdemes tagja a nemzeti szinház operajának éveken át, mult szombaton meghalt. — Temetése hétfőn délután ment végbe.

— A nemzeti szinházban „Arria és Messalina" Willbrandt ötfelvonásos szomorujátéka Várady Antal forditásában, mely ma volt először szinen,nagy közönség előtt adatott. A darab nem jár egy csapáson a német tragoediákkal, sőt annyira nincs közössége azokkal, hogy realistikus szinei után inkább ujdivatu franczia szinmünek illenék be. Mig bővebben is megemlékezünk róla, konstatáljuk, hogy helyenként tapsot aratott és tapshoz juttatta a főbb szereplőket is: Bulyovszkyné (Messalina) és Kassainé (Arria) asszonyokat, Feleki, Nagy Imre és Bercsényi urakat.

— A népszinházban vasárnap a „Falu roszszát"adták. Blahané mint mindig, aratott tapsot most is eleget. Meg is érdemelt volna akár mégannyit. A többi szereplőknél több volt az igyekezet, mint a siker; mindamellett dicséret illeti Tihanyit, a ki a bakter szerepét elejétől végig lankadatlan buzgalommal s helylyel-közzel eredménynyel vitte. — Szabó Bandi játéka olyan volt, mint rendesen; elég pathosszal, kevés hatással s bizony megtörtént, hogy megilletődés helyett derültség kelt a közönség között. — Kovács (Feleky) játékához nagyon sok megjegyzés férne, a mi nem mindenben az ő javára ütne ki s arról jobb hallgatni. — A többi szereplők mind hivátva lettek volna ugyan emelni a játékot, hanem biz ehhez ép oly kevés tehetség volt mindegyikökben, a minő sok kellett volna ahhoz, hogy másodrendü szerepeikből valami egészet tudjanak kidomboritani. — Általában véve az előadás mindazáltal kielégitette a közönséget s a zsufolásig telt ház kellő hangulatban oszlott szét.

— Donadio Bianca kisasszony lemondván lembergi vendégszerepléséről, egész február végeig a nemzeti szinházban fog vendégszerepelni; sőt azt is megigérte, hogy márcziusi londoni vendégszereplése után, hol 2000 frankot kap minden estére, ujból vissza fog térni néhány előadásra.

— A nemzeti szinházban jövő vasárnap fogják adni a „Szentiván-éji álmot," még pedig a Drezdában megrendelt uj világitási gépezet bemutatásával. — Bulyovszkyné asszony pénteken lép fel Albini „Veszedelmes nagynéni"-jében. — Februárius elejére pedig ki van tüzve Djörnbjhn norvég drámája, a „Csőd." — Felemlitjük, hogy a nemzeti szinház bírálóbizottsága egy uj eredeti drámát fogadott el, melynek czime „A szerelem harcza", szerzője gróf Zichy Géza; tárgya pedig a mult századbeli Franczia főuri életből van meritve.

— Az akadémiai Teleky-pályázat biráló bizottsága következőleg alakult meg: elnök Lukács Mór; biráló tagok: az akadémia részéről Greguss Ágost, Vadnay Károly; a szinház részéről Bercsényi és Ujházi. — A karácsonyi pályamüveket pedig Szigligeti Ede, Szász Károly, Zichy Antal, Tóth Kálmán és Arany László birálják.

— A nemzeti szinházban a közeli napokra következő játékrend állapittatott meg: ma 18-án „Alvajáró", Donadio kisaszszonynyal; 19-én Moliére „Fösvény"-e, a czimszerepben Benedekkel; 20-án „Aida" Nagyné Benza Ida asszonynyal; 21-én „Arria és Messalina"; 22-én „Mignon", Donadio kisasszonynyal; 23-án „Álarczos bál" Nagyné Benza Ida asszonynyal és Perottival: 24-én „Arria és Messalina". — A várszinházban: ma 17-én „Norma" opera, 20-án „Makranczos hölgy", a czimszerepben Lendvayné asszonynyal, 22-én a „Didergők", 23-án a „Csók."

— A debreczeni szinház igazgatója nagy vállalatra szánta magát. Bejelentette s a szinügyi bizottság jóvá is hagyta már ajánlatát, hogy az „Utazás a föld körül 80 nap alatt" világszerte hirre csapott látványos komédiát 20-szor ő is elő fogja adatni. E végből a dekorátiókat Rákosytól fogja bérbevenni valamint a gépezet személyzetét, „Kenedy" kisasszonyt s egyéb szükséges alkatrészek megszerzése végett is utazik Pestre, Bécsbe, Berlinbe, Londonba, — akár a világ végébe. Jobb volna pedig nehány jó más darabot tanulni be a helyett.

— Az országos magyar képzőművészeti társulat mücsarnokában kiállitott müvek három teremben vannak elhelyezve, ugymint az első és harmadikban összesen 114 kép. A sok jeles mü között szakértők különös elismeréssel nyilatkoztak Vastag Györgynek „A falu boszorkánya" Böhm Pálnak „Czigány gyermekek" és elhalt id. Markó Károlynak kiállitott „tájkép" festvényeiről. A második teremben elhalt szobrászunk Izsó Miklós 83 darab különböző müvei vannak kiállitva.

Irodalom.

Tudatjuk a tisztelt olvasó közönséggel, hogy Pétery Károly kitünő könyve a „Jezsuiták"-ról, szerkesztőségünkben még mindig megszerezhető 1 frtjával. Megrendelések a legnagyobb készséggel teljesittetnek.

— „A Természettudományi Közlöny" januáriusi füzete következő tartalommal jelent meg: I. Szantorin sziget geologiai történelme. Szabó Józsetól. II. Az elősdiség kérdéséhez. Herman Ottótól. — Kisebb közlemények: Állattan: 1. Miért vadak a madarak? 2. A kőszáli kecskéről. 3. Földön mászó halak. Ásvány- és földtan: 1. A mexikói nemes opál. Csillagtan és időjárástan: 1. 1875-ik évi budapesti időjárás átnézete. 2. Delejes morzsák a leve göbeli po ban. Élettan: 1. Mocsárlég képződése az állati szervezetben. 2. Milyen gyorsan érezzük meg valamely anyagnak az izét? Növénytan: 1. Darvin k nyve a kuszó növényekről. 2. A magvak héja és a csirázás. 3. A csirázóképesség tartósságáról. Természettan: 1. A nemzetközi mértékhivatal. Vegytan: 1. Salicylsav a borgazdaságban. 2. Nyers husok eltartása.

TÁVIRATOK.

Bécs, jan. 17. Az urakháza az egész zárdatörvényt végleg elfogadta a bizottság javaslatai szerint némi módositással, de egyszersmind elvetette az alsóház által az ó-katholikusok jogviszonyainak rendezése tárgyában megszavazott tjavaslatot.

München, jan. 17. Erzsébet császárné ő felsége beteg anyja látogatására ide érkezett.

London, jan. 17. A „Times" oda nyilatkozik, hogy Anglia Andrássy gr. jegyzéke állitólagos tartalmának megbeszélése után e jegyzéknek a porta elébe leendő terjesztését illetőleg csatlakozni fog a többi hatalmakhoz, fentartván máskülönben cselekvési szabadságát.

München, jan. 17. A bajor kormány nem fog válaszolni a pápának a birodalmi polgári házassági törvény életbeléptetése ellen kiadott tiltakozására.

Berlin, jan. 17. A porosz felsőház korábbi elnökségét ujból megválasztotta. Az alsóház pedig elnökké Beningsent, alelnökökké Hänelt és Bethuyst választotta.

KÖZGAZDASÁG.

Gabnaüzlet. Budapest jan. 17. Buza csekély kinálat és változatlan árakon lanyhán kelt ma és tegnap is, s összesen 15,000 métermázsa adatott el.

Határidőre az irány hanyatló, de több kötés fordult elő olcsóbb áron. Elkelt 5009 mm. buza tavaszra 2.40, 9500 mm. tengeri, bánáti május—juniusra 5.10, 1500 mm. zab tavaszra 8.52. Az árak: buza tavaszra 9.45—9.50, zab tavaszra 8.43—8.50, tengeri, bánáti 5.10—5.15, magyar 4.80—4.85.

Értéktözsde. Bankértékek forgalma börzénken már huzamosb idő óta apadt. Ma osztr. hitel, takarék- és hitel részvényeken kivül más nem is jött forgalomba. Befektetési értékek ellenben kedveltek voltak és meglehetős élénk forgalomban részesültek, sőt árfolyamuk is javult valamivel. Helyi értékekből előfordult egyes kötések, semmi jelentőséggel nem birtak.

Az előtőzsdén osztr. hitel részvények 193.80-on kezdve 102.80-ra hanyatlottak. A déli tőzsdén is folytatták 191.90-ig a hanyatló irányt, takarék és hitel részvények 17.50-en vásároltattak, magy. ipar bank részvények 210-en kinálva voltak. Magyar sörfőződe részvények 325-ön. „Haza" biztositó részv. 66-on kerestettek. Pesti közuti vasut részvények 196-on kináltattak. Szőllőváltsági kötvények 74.25—74 3/8-on magy. földhitel intézeti záloglevelek, 85 1/2—85 3/8-on, pesti keresk. bank záloglevelek 89 1/2-en, magy. sors-jegyek 76 1/2—76 3/8-on vásároltattak. Váltók: Londonra 114.50—114.60-on, Hamburgra 55.90-en porosz pénztári jegyek 57-en keltek.

Időjárás. Derült hideg idő; légmérséklet reggeli 7 órakor — 6.9 C.

A torontálmegyei tiszai zsilipekről tartott ma este felolvasást Gonda Béla a mérnökegylet helyiségében. — Felolvasó elmondotta, hogy a torontálmegyei tiszai árterületen összegyülő eső — és hóviznek gyorsabb és teljesebb levezethetése czéljából az illető birtokosokból álló, u. n. „tiszai VI. folyamosztály II. építészeti egyesülete" 1872-ben hat zsilip építését határozta el, a melyek tervezésével s a kivitel ellenőrzésével, illetőleg az építés főfelügyeletével Hajdu Gyula egyleti vonal mérnök bizatott meg. A zsilipek közül három u. m. a vedresházi, csókai és tiszaszentmiklósi egy-egy nyilással, a másik három pedig, névszerint: a török-kanizsai, padéi és kerektói két-két nyilással van ellátva, minthogy az ezek által dominált ártér az előbbiekénél jóval nagyobb s igy a hozzájuk jutó s általuk levezetendő eső- és hóviz is tetemesen több. — Mindenik zsilip-nyilás vizmentesen elzárható vaskapuval van felszerelve, a melynek méretei alkatrészei ugy számitvák, hogy a legnagyobb viznyomásnak is képes legyen a kapu ellent állni — A három nagy zsilipnél a hol a kapukat nagyobb magasságra kell emelni, a felhuzó gépek, kő és vas oszlopokon nyugvó vasgerendahidon helyezvék el. Mindenik zsilip 1 és fél méter vastag beton alapon nyugszik, a mely tölgyfa zárfallal van az alá mosás ellen megvédve. — Az építés 1873. szeptember havában vette kezdetét s ez évben a zsilipek felépittettek a védgátak koronájáig s elláttattak ideiglenes záró készülékekkel. — 1873-ban folytattatott az építés, elkészültek a csatorna burkolatok s a felépitmény, ugyszintén a vaskapuk s egyéb vasszerkezetek is. — Az építés és a felszerelés 1874-ben folytattatván, a zsilipek teljesen csak 1875 november havában készültek el, s lettek átadva a végleges használatnak. Mind a hat zsilip kerekszámban összesen háromszáz harmincz négy ezer forintba került. — Ezen igen érdekes felolvasás az egylet tetszésével fogadtatott, ezután választmányi ülés tartatott.

Bérhátralékok. A magyar királyi pénzügyminiszternek a képviselőházhoz beadott előterjesztése szerint az 1000 frton felüli bérhátralékok összesen 6.430,717 frt 45 1/2 kr, az 1000 frton alóliak pedig 907,122 frt 13 kr, tehát összesen 7.337,839 frt 58 1/2 krt tesznek, mely összeg egyes tételeinek biztonsága és behajtása iránt a kellő lépések megtétettek. Az állami erdészetre vonatkozó 1000 frton felüli bérhátralékok összesen 50,734 frt 82 1/2 krt, az 1000 frton alóliak pedig 119,936 frt 47 1/2 kr, mindössze 170,671 frt 30 krra rugnak. Ezen erdészeti bérhátralékok biztositása és behajtása iránt is megtörténtek a szükséges intézkedések. A mezőgazdasági bérhátralékok fentebbi 7.337,839 frt 58 1/2 kr. főösszegéhez hozzáadva az erdészeti bérhátralékokat, összeser 170,671 frt 30 krt tesznek az összes állami bérhátralékok 7.508,510 frt 88 1/2 krt.

Bécsi terménytőzsde jan. 15. Buza elkelt 10,000 métermázsa; erős kinálat mellett elsőminőségü változatlan, selejtesebb 5—10 krral olcsóbb. Rozsüzlet jelentéktelen. Árpa élénk; első minőségü változatlan; selejtesebb 10—15 krral olcsóbb; tengeri lanyhán kelt változatlan árakon. Zab mult heti árakon erősen kelt; liszt változatlan. Árak a következők: buza marosi 77—78 kilós Győrből 10·60, tiszai 77—78 ugyanonnan 10·70, magyar 75—76 k. 9·90 kr, felvidéki 75—76 Esztergomból 9·60; rozs magyar 71—72 Pápáról 7·55; árpa 9·90 kr; zab magyar 39—40 kilós 9·30—10·20 kr.

Népszinház. Kedden, január 18-án. „Utazás a föld körül 80 nap alatt." Látványos szinmü. Irta Verne J.

Nemzeti szinház. Kedden, január 18-án. Donadio Bianca kisasszony-, a párisi olasz opera első énekesnőjének második vendégjátékaul: „Alvajáró." Opera 3 felvonásban. Zenéjét szerzette Bellini.

Felelős szerkesztő: Csávolszky Lajos.

Dr. SUGÁR, m. t. főorvos,

Ricord tanárnak egykor segédorvosa Párisban,

rendel, mint ezelőtt,

Budapest, uj bécsi-utcza 6-ik szám alatt.

Uraknak: 11 órától 1-ig. Hölgyeknek: 2—3-ig.

Megkereshető levél által is.

VODIANER F. kiadásában

megjelent:

Rendeletek és rendszabályok

a

Kereskedelmi törvényhez

ára 20 kr.

Nyilvános köszönet.

Számos pártfogóim, barátaim és ismerőseim részéről élvezett bizalomért köszönetemet nyilatkoztatván, tiszteletteljesen jelentem, hogy barátom és pártfogóm **Dr. MITTELMANN** halála következtében (miután annak fogorvosi- és fogműi intézete megszünt) ebeli foglalkozásaimat **Dr. GLÜCK fogorvosi és fog-mütani intézetében, (országut 49. szám I. emelet** folytatni fogom.

További nagybecsü bizalomért, melyek megfelelni mindenkor fő törekvésem leend, esdvén, maradok kiváló tisztelettel

Appel M.
fog mütudó.

Csak biztosan és lelkiismeretesen!

ez jelszavam.

A ki egy vagy több hirlapban valamint nyilvánosságra hozn. (hirdetni) és az által időt, pénzt és fáradságot kimélni óhajt,

Ki házát, jószágot, üzletet vagy más árúkat, vásárolni, eladni! haszonbérbe adni vagy venni óhajt,

Kinek pénz vagy előleg házukra, földbirtokra, váltók. értékpapirokra, ékszerekre szükséges.

Ki állást keres mint könyvvezető, pénztárnbk, irodavezető, titkár. házfelügyelő, házmester, iroda szolga.

Kinek szüksége van megbizható házi személyzetre, mint nyelvekben és zenében teljesen képzett Gouvornatokra, Bonne'okra franczia mindkétnemü játéktársakra egyenesen Francziaország vagy franczia Sveiczből társalgónőkre, gazdaasszonyokra, pénztárnoknőkre, valamint bárminő férfi cselédségre.

Ki lelkiismeretes értesitést óhajt nyerni üzleti czégek, és bármi rendü egyénekről.

Ki rangjához illően házasodni óhajt, **forduljon** teljes bizalommal **WEISZ MÓR hirdetési irodájához Budapesten servitatér 5. sz.** ugyanott hirdetések a világ minden hirlapjába felvétetnek a legméltányosabb árakon, és bármi ajánlatok felbontatlanul, bérmentve a czimzettnek kézbesittetnek. valamint a fentebbiek **biztosan, méltányosan és lelkiismeretesen** közvetittetnek.

Árúk és bármily nemű tárgyak bizományba vétetnek, és eladások gyorsan és a legjobban eszközöltetik.

Kinek Budapestről

valamire szüksége van.

Vidéken lakóknak, kinek Budapesten bármily nemü üzleti vagy családi ügyet kell rendezniök, árúk vagy egyéb czikkek vételét vagy eladását akarják eszközölni, bármily tárgyú tudósitás, felvilágositás- vagy értesités megszerzését óhajtják, a személyes ide-utazásban azonban akadályozva vannak, vagy pedig az utazás nehézségeit, idő-veszteséget és uti-költséget meg akarják gazdálkodni, ügyeiket azonban mégis jól és biztosan szeretnék elintézni, azok, megbizásaik kivitele végett forduljanak teljes bizalommal levél utján alulirotthoz. A beérkező megbizások azonnal, beérkezésük napján a legjobban elintéztetnek, s a t. cz. megbizók az eredményről rögtön értesittetnek. Oly megbizásnál, hol valamely **vétel** forog szóban, a legjobb és legolcsóbb forrás lesz fölkeresve, és az illető tárgy, utánvéttel mellett elszállittatik. Oly megbizásnál pedig, mely árúk vagy termékek **eladásra** vonatkoznék, a beküldött czikkek a legmagasb napi árakon lesznek elárusitva.

Azon reményben, miszerint a t. cz. vidéki lakosság bármily nemű becses megbizásait alulirotthoz fogja intézni, hol kivánatra a legszigorubb titoktartás is biztosittatik, a megbizhatóságról bizonyitványokkal is szolgálván.

Egy megbizásért az illeték 1 frt o. értékben van megállapitva, a mely a levélhez is mellékeltethetik. Levelek a következőleg czimezendők:

TAUBER N., 3 dob-utcza 17 Budapesten.

Lampel R.

könyvkiadásában Budapesten
IV. váczíutcza 12.,

megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Sz. Hilaire Jozefa

Képes pesti szakácskönyve.

Kovács Irma, Dorn Anna, Gombos Erzsi és többek után.

A magyar gazdasszony házi kincstára,
czimű **függelékkel** összeállitva.

Második javitott és bővitett kiadás. 38 ív, képekkel fűzve 1 frt 40 kr. Ára diszesen kötve 2 frt. Vászonkötés franyozott boritékkal 3 frt. 60 kr. Bérmentes postaküldéssel 15 krral több.

A házi kincstár tartalma: A butorok és házi eszközök tisztitása (48 recept). A kártékony férgek és állatok eltávolitása (143 recept). Pecséttisztitás (26 recept). Házi festés és finom-mosás (39 recept). Toillette-könyv: Jó illatu vizek, szappanok és hajkenőcsök készitése (58 recept). Eczetkészités (21 recept). Élesztőkészités (14 recept). Ételek megőrzése (30 recept). A házi madarail tartása és kezelése. Különféle jegyzetek. — A házi orvo.- — A legjobb házi szer. — Égetés és mérgezéseknés eljárás stb.

E könyv bizonyára legjobban ajánlható mint legjobb és leggyakorlatibb, nők, különösen pedig menyasszonyok és ifjú nők számára.

Paedagogiai munkálatok: I. **A tanitó az iskolában.** Rövid utmutató miként lehet a népiskolában jó egyelmet tartani és helyesen oktatni. Tanitók és tanitójelöltek számára. Hazai viszonyaink s a népoktatási törvény kellő tekintetbevételével kidolgozta néh. *Környei János* kir. tanácsos és tanfelügyelő. Harmadik *Vajdafy Géza* tanár által átnézett kiadás. A n. m. k. vallás és közoktatási ministeriumtól ajánlott mü. N 8drét 194 lap. Füzve, 1 frt 20 kr.

BOGDÁN JÓZSEF kocsigyára

Budapesten, Terézváros, aradi-utcza 5. szám.
Raktára: Ország-út 39. sz., a nemzeti muzeum mellett.

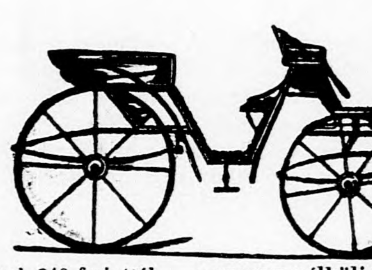

Kocsigyáram fennállása óta tisztelt vevőimnek az ország minden vidékre már több szász darab különféle alaku kocsit szállitván, feltehetni vélem, hogy készitményeim és azok szilard, s mégis könnyen járó szerkezete és tartóssága, valamint azoknak feltünőleg jutányos ára, ugy mint a **ruganyos kocsiknak 240 forinttól,** — a **rugony nélküli homokfutó** (Sandlaufer) kocsiknak 140 forinttól felfelé az ország legnagyobb részében ismeretesek.

Nem tartom azonban feleslegesnek a jelen év beálltával is a tiszsztelt vevő közönség figyelmébe ajánlani gyáromat nemcsak kocsijaim alkotására nézve, mely szerint azok görbe részei **egyenes fából egész darabban** vannak á faszálak mentén meghajlitva, ugy szintén a keréktalpak is **egyenes** fából meghajlitott **egy darabból** készitve, — mely tulajdonságnál fogva kocsijaim csaknem felényivel könnyebbek, s ekkép csekélyebb vonóerővel járnak, mégis tartósabbak mint a szokásos eddigi módon készülttek; — hanem, és különösen annál fogva is: minthogy gyáramban jelenleg oly kocsik is készülnek, melyek tetszés szerint akár mint **zárt üveges hintók,** akár mint **nyitott faëtonok** használhatók, s amazok mégis **csak oly könnyen s nem több vonóerővel járnak,** mint az utóbbiak, sőt itt a városban csak egy ló után használtatnak, s e mellett **alig 30—40 forinttal kerülnek többe** az eddigieknél.

Az ily szerkezetü ugyanazon egy kocsinak zárt hintóvá alakitása, vagy nyilt faëtonná szétszedése minden nehézség és minden különös ügyesség nélkül, nehány percz alatt eszközölhető; — tekintve pedig annak az év idénye, vagy a család szükséglete szerinti változatos használhatóságát, — és tekintve a **kocsiadó** behozatalát: az ily szerkezetü kocsinak nagy előnye és jutányos ára azonnal feltünik.

S minthogy a gyáramban készült kocsik teljes kiállitására szükséges mindennemü **kerékgyárló-, kovács-, nyerges-, fényezési- és kárpitos munkák** gyáram által végeztetnek: kocsijaim **tengelyei-, kerekei- és rugonyainak tartósságaért két évi jótállást vállalok.**

Gyáram ezen minden oldalu berendezésénél fogva egyszersmind késznek ajánlkozom kocsik és hintók bárminemű **kijavitásait** s azok tökéletes helyreállitását a legjutányosabb áron elvállalni, s pontosan a legrövidebb idő alatt eszközölni.

Továbbá a **kerékgyártást** is nagyban meginditván, gyáramban akár uri kocsikhoz, akár közönséges szekerekhez **kerekek** minden időben kaphatók — megvasalva — és vasalás nélkül. A gyáramban vasalt kerekekért két évi jótállást vállalván: a **kéréktalpak** égyenes fából meghajlitott **egy darabból állnak.**

Végre szolgáljon tájékozásul, hogy a vidéken nevezetesebb helyeken **ügynökeim** vannak, kiknél kocsimintarajzok kaphatók, s megrendelések elfogadtatnak.

Kivánatra a gyár kocsimintrajzokat árjegyzékkel együtt azonnal küld.

Gyáram és raktáramban minden időben több rendbeli kocsik találtatnak kész állapotban.

BOGDÁN JÓZSEF,

SZEMMEK A. G. Budapest, IV. váczi-utcza 20. szám.

A. G. SZEMMEK, Budapest, IV. Waitznergasse 20.

T. cz.	*P. T.*
Buzgó törekvésemnek sikerült városunkban Magyarország és Erdély részére egy, tömör hajlitott fából készült butorok főraktárát felállitani, mely egybekötve leend nádfonással és javitási intézettel, mi által azon kedvező helyzetben vagyok, hogy bármely versenynyel szembeszállhassak.	Es ist meinen eifrigen Bemühungen gelungen am hiesigen Platze eine Hauptfabriks-Niederlage für Möbel aus massiv gebogenem Holze, verbunden mit einer Rohrflechterei und Reparatur-Anstalt für Ungarn und Siebenbürgen zu errichten und bin ich hierdurch in der Lage, einer jeden Concurrenz die Spitze zu bieten.
Tiszteletteljesen	Hochachtungsvoll
SZEMMEK A. G.	**A. G. SZEMMEK.**
Képes árjegyzékek ingyen küldetnek.	Illustrirte Preis-Courante franco und gratis.

A. G. SZEMMEK, Budapest, IV. Waitznergasse 20.

SZEMMEK A. G. Bupapest, IV. váczi-utcza 20. szám.

Minták kivánatra bárhova ingyen és bérmentve.

Csupán csak LÖBL FRIGYES-nél

Budapesten, a lipótvárosi templomtéren.

Vidéki rendelmények lelkiismeretesen eszközöltetnek.

SUHR O. lovardája

a sugár-úton.

Ma kedden 1876. jan. 18-án este 7 órakor:

nagy elődás

a magasabb mülovaglásban, lóldomitásban és bámulatot gerjesztő testgyakorlatban.

Először adatik:

a zöld ördög,

ábrányos némajáték tánczokkal. — Átváltozások és igen nevettető tájképek, előadja a társaság 60 női és uri tagja, nagy zárképlettel, összeállitotta SUHR W.

Beléptijegyek válthatók: országut 9. sz. reggeli 9 órától esti 5 óráig.

Vendéglő- s czukrászatról kitünőleg van gondoskodva. A lovarda füttetik.

Tisztelettel

SUHR O.
lovardai igazgató.

Nélkülözhetlen minden honpolgárnak!

Az 1876. évben életbelépő

MÉTER-MÉRTÉKHEZ

szükséges könyvek

WODIANER F-nél Budapesten megjelentek:

Méter-zsebnaptár 1876-ik évre. Ára füzve 30 kr, kötve 50 kr.

Méter-mérték-hitelesités körüli eljárás magyar és német nyelven, hivatalos kiadás. Ára 50 kr.

Méter-mértékről szóló törvény magyar, német és tót nyelven, hivatalos kiadás. Ára 20 kr.

Méter a tárczában. Ára 10 kr.

Méter-átváltoztatási táblák magyar és német nyelven, igen könnyen megérthető magyarázattal, külön-külön mezei gazdáknak, korcsmárosoknak, füszer- és röfösárú-kereskedöknek Ára 20 kr.

Korcsmáros, szesz- és sörfőzőknek!

Mezei gazdák- és iparosoknak!

Füszer- és röfösárú-kereskedöknek!

Végeladás

csak 10 napig még!

Miután flórenczi gyárunk részéről nagy küldeményt vettünk mindenféle szép czikkekből, mint: görög, etruriai, pompejii izlésben flórenczi márványból és alabostromból készült alakokat és diszedényeket, — végeladásunkat nagyban és kicsinyben, a gyári árak alatt, még **10 napra kiterjesztettük,** mihez a főváros igen t. közönségét ezennel meghivjuk,

MARIO GOTTI,
Dorottya-utcza 5-ik szám.

Jónak bizonyult **gyakorlati czikkek!**

Kitünő dohány-vágó-gépek. Uj szerkezetü vasgép, mely a dohányt vágás közben maga tolja előre, s ugy szabályozható, hogy legfinomabbra török módon, vagy laskára magyar módon vágja. Ára 13 frt 50 kr. Ugyanily szerkezetü **nagyobb gép,** tölgyfából, kovácsolt vas alkatrészekkel, igen szilárd 20 frt. Gépmű nélküli **dohányvágó kések** két neme 3 frt 50 kr. és 5 frt 50 kr.

Uj göz-pipaszártisztitó, e czélnak igen megfelelő kis készülék darabja 1.80.

Sárgarés bagótálcza pipaszurkálóval, pipából dohányzók számára 75 kr., 1 frt, 1.50.

Dohányszita, régóta ismeretes szitás-doboz magyar dohánynak 1.60.

Tüzverő aczélos pipaszurkáló dbja 50 kr. Czélszerü pipatisztitó ráspoly 50 kr.

Vangel Béla uj cigarett-késztitő gépe óránként 150—200 tetsző vastagságú cigarett készitésére, utasitással 3.75.

Kitünő török dohánytartó, mely tetszés szerint szabályozza a dohány nedvességi fokát, barna bronzból 3.80.

Chinai ezüst török dohány zsebbeli-szelenczék változatos nagyságban és alakban 2 frt 20 krtól—5 frt 50 krig.

Uj találmányu kukoricza-morzsoló gyalu

felette célszerü, főleg oly gazdáknak ajánlandó kis készülék, a kik kézzel szoktak morzsoltatni, mivel ennek segitségével egy egyén, a nélkül, hogy belefáradna, jelentékeny mennyiseģü kukoriczát képes gyorsan lemorzsolni, kezelése pedig ép oly egyszerü, mint szerkezete tartós. **Darabja 1 frt 60 kr.** — Eddig használatban volt kis kézi kukorica-morzsolók dbja 60 kr.

Valódi hollandi-butor-fényesitő készülék, melynek segitségével bárki képes elavult fényezett butoroknak eredeti fényüket visszaadni. Üvegcséje ha ználati utasitással 50 kr.

Takaros kézi lámpás, mely összerakva egy zsebben hordható kevés helyet igénylő lapos könyvet képez és reflectorral van ellátva, darabja 3 frt 30 kr.

Francia felköltő óra 36 óráig járó óraművel, és éleshangú ébresztő szerkeszettel 7 30.

Kézi lámpások egyéb nemei dús választékban tartatnak készletben 60 krtól—5 ftig.

Tagleicht fogkefe-szárítója, tapasztalatok nyomán föltalált, a fogkefék szőrének kihullását akadályozó elegáns készülék 1.80.

Az itt ajánlot czikkek, és számtalan egyéb különlegességek rajzait tartalmazó uj árjegyzékük bermentes beküldését kivánatra ajánlják:

KERTÉSZ és EISERT Budapesten, Dorottya-utca 2. sz.

Irasbeli megbizások utánvét mellett gyorsan eszközöltetnek.

SAPHIR J.

Budapesten, IV, egyetem utcza a gróf Károlyi palota átellenében,

Gyorssajtó-nyomdája, névjegy (monogramm)- és pecsétjegyek gyára

készit levélpapirt, boritékokat czég rányomással minden nemben, látogató- és czégjegyeket, ugyszintén eljegyzési- és esküvői meghivásokat a legjutányosbb áron, és pedig:

100 db. levélpapirt névjegygyel (monogrammal)	— frt 80 kr.
100 „ boriték „ „	— frt 80 kr.
100 „ esküvői meghivó „	3 frt —
1000 „ kenderboriték czég rányomással „	2 „ —

Vésnök

mindenféle vésnöki munkákban mint: monogrammok, önfestők, pecsétnyomók, czimerek és dombornyomó-sajtók, u. m. minden e szakba vágó munkálatok.

1 db. dombornyomatu vésett czéggel	2 frt 50 kr.
1 „ kézi belyegző (Stampiglie) vésett czéggel u. m. festékdoboz és festékkel „ „	3 frt —
1 üzleti pecsétnyomó „ „ „	2 frt —

Tiszt. rabbiknak és izr. hitközségbeli előljáróságoknak ajánlja vésnöki munkáit héber nyelven is.

A

KOMLÓKERTBEN:

naponként:

MAGYAR DALTÁRSULAT

és

BUNKO GYULA zenetársulat játszanak.

Ugyanott

Parragh Gábor borcsarnoka

és **Badacsoni édes must**

(az erjedés salicil-savval megbénitva.)

Dr. Handler Mór

orvos-, sebésztudor, szülész és szemész

gyógyit gyökeresen fényes és tartós siker **biztositása** mellett mindennemü

titkos betegségeket

1) az önfertőzésnek minden következményeit, ugymint

magömléseket,

az **ingerlékeny gyengeséget,** az **ondófolyást,** különösen a

tehetetlenséget

(elgyengült férfierőt);

2) **hugycsöfolyásokat** (még oly idülteket is), a **nemzőrészek bujakóros fekélyelt** és **másodrendü bujakórt** minden alakjaiban és elcsufitásaiban;

3) **hugycsőszükületeket:**

4) friss és idült nyákfolyásokat **nöknél,** az ugynevezett **fehérfolyást,** és az onnan eredő

MAGTALANSÁGOT;

5) **börkiütéseket;**

6) a **hugyhólyag betegségeit** és mindennemü **vizelési nehézségeket.**

Rendel naponként: délelőtt 10 órától 1-ig, délután 3 órától 5-ig, és estve 7 órától 8-ig.

Lakik: Pesten, belváros, kigyó-utcza 2-ik szám a. kigyó- és városház-utcza sarkán. (Rottenbiller-féle házban) I. emelet, bemenet a lépcsőn.

Dijjal ellátott levelekre azonnal válasz adatik és a gyógyszerek megküldetnek.

26

Budapest, 1876. Nyomatott ...